

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2025/26:MJU7

Övergripande miljöfrågor

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillståndsprocesser och miljöprövning, talerätsfrågor, bullerfrågor, offentlig upphandling och ansvarsfrågor vid miljöföreningar.

I betänkandet finns 21 reservationer (S, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2025/26.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Ärendet och dess beredning.....	8
Utskottets överväganden.....	9
Miljömålssystemet.....	9
Tillståndprocesser och miljöprövning.....	13
Vindkraft	21
Torvfrågor	27
Talerätt	30
Regler och riktvärden för buller	32
Offentlig upphandling	37
Miljöbrott	45
Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföreningar	48
Motioner som bereds förenklat.....	51
Reservationer	52
1. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (S).....	52
2. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (V)	53
3. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (C).....	54
4. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (MP)	55
5. Lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor, punkt 3 (MP)	56
6. Övriga frågor om miljöprövning, punkt 4 (C)	57
7. Övriga frågor om miljöprövning, punkt 4 – motiveringen (V)	58
8. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 5 (S, C, MP).....	58
9. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 5 (V)	59
10. Havsbaserad vindkraft, punkt 6 (S)	60
11. Torvfrågor, punkt 7 (V).....	60
12. Torvfrågor, punkt 7 (MP)	61
13. Talerätt, punkt 8 (V, MP)	62
14. Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling, punkt 10 (S, V).....	63
15. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 11 (S, V).....	63
16. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 11 (C).....	64
17. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 11 (MP).....	65
18. Miljöbrott, punkt 12 (S).....	66
19. Miljöbrott, punkt 12 (C)	67
20. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföreningar, punkt 13 (V)	67
21. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföreningar, punkt 13 (MP)	68
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	70
Motioner från allmänna motionstiden 2025/26	70

Bilaga 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	84
---	----

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Miljömålssystemet

1. Miljömålssystemet

Riksdagen avslår motion

2025/26:1046 av Jamal El-Haj (-) yrkandena 1–5 och 7.

Tillståndprocesser och miljöprovning

2. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3,

2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 4,

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 20 och 22,

2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 34,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 79,

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 53 och 110,

2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 11,

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 28 och 30 samt

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 24 och 25.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (MP)

3. Lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:1455 av Maria Stockhaus m.fl. (M) och

2025/26:3774 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 41–45.

Reservation 5 (MP)

4. Övriga frågor om miljöprovning

Riksdagen avslår motion

2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 21.

Reservation 6 (C)

Reservation 7 (V) – motiveringen

Vindkraft

5. Kommunal tillstyrkan av vindkraft

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2797 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 8,
2025/26:3273 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12,
2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 44,
2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 125 och
2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 26.

Reservation 8 (S, C, MP)

Reservation 9 (V)

6. Havsbaserad vindkraft

Riksdagen avslår motion

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 56.

Reservation 10 (S)

Torvfrågor

7. Torvfrågor

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:1318 av Petter Löberg och Jessica Rodén (båda S),

2025/26:1636 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16.

Reservation 11 (V)

Reservation 12 (MP)

Talerätt

8. Talerätt

Riksdagen avslår motion

2025/26:3365 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 23.

Reservation 13 (V, MP)

Regler och riktvärden för buller

9. Regler och riktvärden för buller

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:694 av Mauricio Rojas (L) yrkandena 1 och 2,

2025/26:1100 av Anna Lasses (C),

2025/26:1192 av Ulrika Heindorff (M),

2025/26:1497 av Eric Westroth (SD),

2025/26:2636 av Elisabeth Thand Ringqvist och Niels Paarup-Petersen
(båda C) yrkandena 2 och 3,

2025/26:2875 av Marlène Lund Kopparklint m.fl. (M),

2025/26:2876 av Marlène Lund Kopparklint m.fl. (M) och

2025/26:2878 av Marlène Lund Kopparklint (M).

*Offentlig upphandling***10. Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling**

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:880 av Magnus Manhammar (S) och

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 24.

Reservation 14 (S, V)

11. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 206 och 207,

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 16–19 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 64.

Reservation 15 (S, V)

Reservation 16 (C)

Reservation 17 (MP)

*Miljöbrott***12. Miljöbrott**

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 15 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 71.

Reservation 18 (S)

Reservation 19 (C)

*Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar***13. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar**

Riksdagen avslår motionerna

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 6 och

2025/26:3419 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3.

Reservation 20 (V)

Reservation 21 (MP)

*Förenklad beredning***14. Motioner som bereds förenklad**

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 15 januari 2026

På miljö- och jordbruksutskottets vägnar

Emma Nohrén

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Emma Nohrén (MP), Kjell-Arne Ottosson (KD), Martin Kinnunen (SD), John Widegren (M), Sofia Skönnbrink (S), Staffan Eklöf (SD), Helena Storckenfeldt (M), Tomas Kronståhl (S), Mattias Eriksson Falk (SD), Jytte Guteland (S), Lars Johnsson (M), Stina Larsson (C), Victoria Tiblom (SD), Elin Nilsson (L), Aida Birinxhiku (S), Isak From (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I betänkandet behandlar utskottet ca 120 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2025/26. Motionsyrkandena handlar bl.a. om tillståndprocesser och miljöprövning, talerättsfrågor, bullerfrågor, offentlig upphandling och ansvarsfrågor vid miljöföroreningar. Ett antal av dessa yrkanden tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden och behandlas därför i förenklad ordning.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. Motionsyrkandena som behandlas i förenklad ordning redovisas i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Miljömålssystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om den övergripande miljö- och klimatpolitiken samt forskning och vetenskap inom miljöområdet.

Motionen

I motion 2025/26:1046 av Jamal El-Haj (-) yrkande 1 anför att klimat- och miljöpolitiken alltid ska utgå från den samlade vetenskapliga expertisen och sätta kommande generationers livsförutsättningar före kortsiktiga ekonomiska intressen. Enligt yrkande 2 i motionen bör styrmedel, såsom skatter, subventioner och investeringar, konsekvent användas för att gynna hållbara lösningar och göra det dyrare att förstöra naturen än att bevara den. Principen måste vara enkel och rättvis; det som skadar miljön ska kosta mer än det som bidrar till en hållbar framtid. I yrkande 3 framhåller motionären att naturen ska ses som ett gemensamt arv och en rättighet för alla människor, inte som en handelsvara för exploatering. Enligt yrkande 4 måste forskning, innovation och teknikutveckling inom förnybar energi, hållbart jordbruk och cirkulär ekonomi ges högsta prioritet och ett kraftfullt stöd. Yrkande 5 tar upp frågan om att internationellt samarbete och solidaritet ska prägla klimatarbetet så att de länder och folk som drabbas hårdast av klimatförändringarna får rättvisa möjligheter till anpassning och utveckling. Motionären framhåller att de som drabbas hårdast av klimatförändringarna oftast är de som bidragit minst till problemet, nämligen fattiga länder, ursprungsbefolkningar och kommande generationer. I yrkande 7 anför att varje politiskt beslut ska vägas mot dess långsiktiga påverkan på miljön, så att vi tryggt kan överlämna ett hållbart arv till våra barn och barnbarn.

Kompletterande information

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 20) anför regeringen att miljöpolitiken syftar till att bygga ett robust samhälle nu och för framtiden. Klimatanpassning av samhället behövs för att öka motståndskraften mot klimatförändringarnas effekter och för att ta till vara nya möjligheter. Det är enligt regeringen angeläget att politiken även fortsättningsvis bygger på en bred vetenskaplig grund och skapar förutsättningar för långsiktig hållbarhet – socialt, ekonomiskt och miljömässigt.

Sveriges miljömål är styrande i svenskt miljöarbete. Våren 2010 antog riksdagen en ny målstruktur för det svenska miljöarbetet (prop. 2009/10:155,

bet. 2009/10: MJU25, rskr. 2009/10:377). Systemet består av ett generationsmål och 16 miljökvalitetsmål med preciseringar. Generationsmålet visar riktningen för vad som måste göras inom en generation för att miljökvalitetsmålen ska nås. Generationsmålet är vägledande för miljöarbetet på alla nivåer i samhället. Miljökvalitetsmålen, i sin tur, beskriver det tillstånd i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till. Preciseringarna ska förtydliga vad miljökvalitetsmålen innebär och används även som kriterier vid uppföljningen av målen. Därtill finns ett antal etappmål, som är steg på vägen för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen. Genom att man arbetar aktivt med miljökvalitetsmålen och etappmålen på alla nivåer i samhället ökar möjligheterna att nå det övergripande generationsmålet.

Regeringen har beslutat om ett antal etappmål inom miljömålssystemet. Riksdagen har beslutat om etappmål som ska öka takten i arbetet med att nå miljökvalitetsmålet Begränsad klimatpåverkan (prop. 2016/17:146, bet. 2016/17: MJU24, rskr. 2016/17:320). Etappmålen är målövergripande och kan därför bidra till att nå fler än ett mål. Sammantaget finns ca 20 etappmål. I juni 2024 beslutade regeringen om ett etappmål för minskad övergödning genom en resurseffektiv användning av stallgödsel samt uppföljning per sektor av tillförsel av kväve och fosfor till miljön.

I juli 2010 inrättade regeringen Miljömålsberedningen för att nå bred politisk samsyn i ett antal miljöfrågor (M 2010:04). Beredningens uppgift är att föreslå hur miljökvalitetsmålen ska nås genom politiskt förankrade förslag till strategier med etappmål, styrmedel och åtgärder. Beredningen ska fokusera på frågor som kräver övergripande och långsiktiga politiska prioriteringar, dels där det finns behov av strukturella förändringar, dels när det gäller frågor av särskild betydelse som inte kan lösas på myndighetsnivå (dir. 2010:74). I december 2020 förlängde regeringen Miljömålsberedningens uppdrag att bidra med underlag till regeringens strategiska och långsiktiga utveckling av arbetet för att nå de nationella miljömålen (dir. 2020:141). Miljömålsberedningen har redovisat ett antal delbetänkanden. Uppdraget gäller tills vidare.

I augusti 2022 fick Miljömålsberedningen i uppdrag (dir. 2022:126) att bl.a. föreslå en strategi med etappmål, styrmedel och åtgärder som bidrar till Sveriges åtaganden inom EU och internationellt för naturvård och biologisk mångfald samt upptag och utsläpp av växthusgaser inom markanvändning, förändrad markanvändning och skogsbruk (land-use, land-use change and forestry, LULUCF). Den 14 februari 2025 redovisade Miljömålsberedningen sitt förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (SOU 2025:21). Samtliga förslag bidrar till att generationsmålet och de nationella miljökvalitetsmålen kan nås. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Den 23 januari 2025 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv till Miljömålsberedningen om utformningen av svenska etappmål till 2030 (dir. 2025:3). Miljömålsberedningen ska bl.a. lämna förslag på hur svenska

etappmål till 2030 kan utformas så att de bättre överensstämmer med Sveriges åtaganden inom EU och styr effektivt mot det långsiktiga målet om nettonollutsläpp av växthusgaser senast 2045 och negativa utsläpp därefter. Tilläggsuppdraget redovisades den 30 oktober 2025 (SOU 2025:107). Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen inrättade 2014 det nuvarande Miljömålsrådet. Rådet syftar till att utgöra en plattform för ett intensifierat arbete på alla nivåer i samhället för att nå Sveriges miljömål. Miljömålsrådet presenterar den 1 mars varje år åtgärder som myndigheterna åtar sig att vidta för att öka takten i arbetet med att nå miljömålen. Miljömålsrådets uppdrag pågår fram till maj 2026.

Naturvårdsverket ska enligt förordningen (2012:989) med instruktion för Naturvårdsverket inom miljömålssystemet bl.a. vägleda berörda myndigheter i deras arbete med genomförande och uppföljning och löpande genomföra utvärderingar, samhällsekonomiska analyser och effektberäkningar av styrmedel och åtgärder. Naturvårdsverket ska även minst en gång vart fjärde år redovisa en fördjupad utvärdering av möjligheterna att nå miljömålen och årligen samlat analysera, bedöma och redovisa satsningar och deras bidrag till måluppfyllelsen, förutsättningarna att nå etappmålen och utvecklingstrenden för miljö kvalitetsmålen och generationsmålet. I resultatredovisningen i budgetpropositionen redovisar regeringen varje år vilka insatser som har gjorts för att nå miljömålen och resultaten för de olika miljö kvalitetsmålen.

När det gäller forskning är målet för forskningspolitiken att Sverige ska vara ett av världens främsta forsknings- och innovationsländer och en ledande kunskapsnation. Sverige ska vara ett land där högkvalitativ forskning, högre utbildning och innovation leder till samhällets utveckling och välfärd, stärker näringslivets konkurrenskraft och svarar mot de samhällsutmaningar vi står inför, både i Sverige och globalt (prop. 2024/25:60, bet. 2024/25:UbU15, rskr. 2024/25:219). Miljöforskning finansieras bl.a. av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggnad (Formas) med medel från budgetens utgiftsområde 20 Klimat, miljö och natur. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 20) att ca 1,1 miljarder kronor anvisas för 2026 under anslaget 2:2 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning. Med stöd av budgetanslag bedrivs miljöforskning även av Naturvårdsverket, Statens geotekniska institut (SGI) och Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI).

I budgetpropositionen för 2026 anför regeringen att miljöforskningen spelar en viktig roll för att driva och utveckla en effektiv klimat- och miljöpolitik. Utan kunskap om miljön och klimatsystemet saknas förutsättningar för en fungerande politik på området. Genom miljöforskningen stärks enligt regeringen Sveriges förmåga att hantera en rad samhällsutmaningar. Forskningen behöver vara såväl relevant som av hög kvalitet. Den behöver också komma till nytta i praktiskt arbete. Forskningen bidrar till att ge Sverige en ledande roll i omställningen och den lägger grunden för lönsamma företag. Regeringen anför att fokus framåt för den klimatrelaterade forskningen behöver ligga på genomförbara och effektiva sätt att på sikt

minska utsläpp så långt det är möjligt och på verkningsfulla klimatanpassningsåtgärder där de gör mest nytta. På motsvarande sätt behöver forskningen lägga en kunskapsgrund för insatser som bidrar till ett hållbart samhällsbyggande och insatser som kan stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald och stärka viktiga ekosystemtjänster.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om att dagens miljömålssystem är resultatet av en grundlig prövning i riksdagen våren 2010. Miljömålssystemet, som beskrivs ovan, ger nödvändig struktur åt den svenska miljöpolitiken och förutsätter att Sverige driver en ambitiös klimat- och miljöpolitik, såväl nationellt som i internationella sammanhang. Det svenska miljömålssystemet kan ses som den miljömässiga dimensionen av de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och insatserna för att nå miljömålen bidrar därmed även till de globala hållbarhetsmålen.

Generationsmålet visar på den samhällsomställning som krävs för att vi ska kunna lämna över ett samhälle till kommande generationer där de stora miljöproblemen är lösta. För att nå dit krävs politiska beslut och åtgärder i Sverige och internationellt.

Utskottet anser att Miljömålsberedningens uppdrag att föreslå strategier och nya etappmål som ska bidra till att nå miljökvalitetsmålen och generationsmålet är en viktig del av arbetet med att utveckla miljömålssystemet. Utskottet ser mycket positivt på Miljömålsberedningens arbete.

Inom miljöpolitiken används ofta styrmedel för att få individer och företag att ta större hänsyn till de oavsiktliga effekter som deras val orsakar. Arbetet med styrmedel inom miljöpolitiken handlar bl.a. om att Sverige ska kunna nå de nationella miljömål som riksdagen har beslutat om. Sverige ska också kunna genomföra sina åtaganden i internationella miljöavtal, t.ex. om klimat och biologisk mångfald. Utskottet anser att styrmedel som används på ett klokt sätt kan vara ett kraftfullt verktyg för att utveckla miljöpolitiken.

Utskottet vill framhålla att forskningen bidrar till att ge Sverige en ledande roll i omställningen. Den klimatrelaterade forskningen bör bidra till genomförbara och effektiva sätt att minska utsläppen och till verkningsfulla och effektiva klimatanpassningsåtgärder. Miljöforskningen bör lägga en kunskapsgrund för insatser som bidrar till ett hållbart samhällsbyggande, men också till insatser som kan stoppa och vända förlusten av biologisk mångfald och stärka viktiga ekosystemtjänster. Miljöforskningen spelar en mycket viktig roll för att driva och utveckla en effektiv klimat- och miljöpolitik. Utskottet vill därför framhålla de betydande budgetmedel som satsas på miljöforskning.

Med hänvisning till det som anförts avstyrker utskottet motion 2025/26:1046 av Jamal El-Haj (-) yrkandena 1–5 och 7.

Tillståndprocesser och miljöprövning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om effektivare och snabbare miljötillståndprocesser med bibehållen kvalitet, dispenser för dumpning av muddermassor och undantag från anmälan av miljöfarlig verksamhet.

Jämför reservation 1 (S), 2 (V), 3 (C), 4 (MP), 5 (MP) och 6 (C) samt motivreservation 7 (V).

Motionerna

Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider

Enligt kommittémotion 2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 bör regeringen verka för en förenklad och effektiviserad miljöprövning och tillståndprocess. Målet bör vara att tiden för tillståndprocesser ska halveras. I yrkande 22 pekar motionärerna på ett behov av fler förslag för att ytterligare kapa ledtiderna i tillståndprocesser. Enligt kommittémotion 2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 24 bör man effektivisera, förenkla och skynda på tillståndprocesserna men fortsätta att ha höga miljökrav. Det är enligt motionärerna viktigt att Sverige får bättre fungerande tillståndprocesser och att nyindustrialisering och förverkligandet av klimatomställningen underlättas. I yrkande 25 framhåller motionärerna att ändringstillstånd bör göras till huvudregel i miljötillståndprocesser. Även i kommittémotion 2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 11 anförs att ändringstillstånd ska vara huvudregeln vid ändringsprövningar för miljötillstånd. Enligt kommittémotion 2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 79 bör förslagen från Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) om att effektivisera tillämpningen av regelverk för tillstånd och omprövning genomföras. Det är enligt motionärerna viktigt att snabba på och modernisera tillståndprocessen så att den fungerar och bidrar till ökad omställning. I kommittémotion 2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 anförs att regeringen bör återkomma med förslag innebärande att tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet införs för verksamheter som inte har försumbar påverkan på våra miljömål. Det är enligt motionärerna rimligt att kräva att man använder modern miljöteknik som inte fanns när tillståndet ursprungligen gavs.

I yrkande 30 i partimotion 2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist (C) anförs att ansvaret för miljöprövningar bör flyttas över från länsstyrelserna till mark- och miljödomstolarna eller annan ny tillståndsmyndighet. En liknande begäran framställs i kommittémotionerna 2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 34 och 2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 53. I motion 2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 4 anförs att statens tillståndprocesser bör effektiviseras genom att man ger i

uppdrag till en myndighet att svara samlat för hela statens inställning i tillståndprocesser. Det behövs enligt motionärerna samarbete och transparens mellan aktörer för att undvika flaskhalsar.

I partimotion 2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 28 anføres att regeringen bör se över möjligheten att, likt Danmark, införa villkorade tillstånd från Försvarsmakten till vindkraft, där Försvarsmakten redogör för vad som krävs för ett godkännande i stället för att bara ge sitt godkännande eller nekande. Ett liknande önskemål framställs i kommittémotion 2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 110. Motionärerna menar att de myndigheter som berörs, inklusive Försvarsmakten, bör samlas i ett permanent råd som löpande ansvarar för att samverka för att snabbt få fram godkännanden.

Lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor

I kommittémotion 2025/26:3774 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkande 41 anføres att lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor till havs (15 kap. 29 § miljöbalken) bör förtydligas med att "olägenhet för miljön" innebär att föroreningars potentiella ekologiska effekter på miljön inkluderas, även sådana som kan uppstå under framtida förändrade förhållanden. Prövningen av dispenser för dumpning till havs behöver skärpas och det bör tydligt slås fast att havens ekosystem inte ska offras för bekväma avfalls-lösningar.

Motionärerna anför att regeringen bör ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att förbättra bedömningarna av dispenser från förbudet att dumpa till havs genom att

- kräva att den samlade toxiciteten hos de muddrade massorna testas och att risken för spridning av föroreningar från massorna beaktas (yrkande 42)
- utgå från gränsvärden för farliga ämnen som är baserade på risken för påverkan på organismer och livsmiljöer samt andra ekologiska effekter, i stället för historisk förekomst (yrkande 43)
- beakta effekter på den lokala miljön och inte enbart effekter på hela vattenförekomsten (yrkande 44)
- det inte ska ses som en självständig grund för bifall att en föreslagen dumpningsplats redan är förorenad eller uppvisar låga naturvärden (yrkande 45).

Enligt motion 2025/26:1455 av Maria Stockhaus m.fl. (M) bör regeringen överväga ett förbud mot att dumpa förorenade massor i Stockholms skärgård och andra känsliga marina områden. Det är enligt motionärerna avgörande att långsiktiga miljökonsekvenser beaktas och hållbara lösningar prioriteras för att bevara skärgårdens ekosystem och framtida användning.

Övriga frågor om miljöprövning

I kommittémotion 2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 21 anförs att regeringen bör utreda om de mest småskaliga vattenbruksverksamheterna ska kunna undantas från krav på anmälan om miljöfarlig verksamhet.

Kompletterande information

Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider

När det gäller prövningsmyndigheter för miljöprövningsprocessen och effektivare miljöprocesser har dessa frågor utretts vid flera tillfällen. Bland annat har följande utredningsarbete genomförts.

Klimaträtsutredningen har lämnat förslag som berör tillståndsprövning enligt miljöbalken (SOU 2021:21 och SOU 2022:21). I februari 2023 lämnade Utredningen om näringslivets försörjningsberedskap delbetänkandet Tillfälligt miljötillstånd för samhällsviktig verksamhet – för ökad försörjningsberedskap (SOU 2023:11) till regeringen. Betänkandet Rätt frågor på regeringens bord – En ändamålsenlig regeringsprövning på miljöområdet (SOU 2024:11) presenterades den 8 februari 2024. Miljöprövningsutredningen överlämnade i juni 2022 betänkandet Om prövning och omprövning – en del av den gröna omställningen (SOU 2022:33) till regeringen. I betänkandet lämnades en rad förslag som syftar till att tillsammans göra prövningsprocesserna snabbare och enklare utan ett försämrat miljöskydd, bl.a. förslag om ändringstillstånd och omprövning.

Den 23 maj 2024 överlämnade regeringen propositionen Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning (prop. 2023/24:152) till riksdagen. I propositionen lämnades förslag som syftar till en modernare och mer effektiv miljöprövning. Förslagen innebär bl.a. att ändringstillstånd ska kunna användas i större utsträckning än i dag. Giltighetstiden för tillstånd ska kunna förlängas med tre år, vilket kan ge tillståndshavaren mer tid att avsluta den tillståndspliktiga verksamheten eller få ett nytt tillstånd. Riksdagen biföll regeringens proposition (bet. 2024/25: MJU4, rskr. 2024/25:21). De nya bestämmelserna trädde i kraft den 1 januari 2025.

Övriga förslag när det gäller miljöprövningen bereds vidare inom Regeringskansliet.

Den 16 januari 2025 fick Miljötillståndsutredningen ett tilläggsdirektiv om att bl.a. analysera om den totala handläggningstiden för tillståndsprövningen enligt miljöbalken kan förkortas genom t.ex. ökade krav på prövningstillstånd eller ändrad instansordning (dir. 2025:2). Den 21 januari 2025 redovisades betänkandet En ny samordnad miljöbedömnings- och tillståndsprövningsprocess (SOU 2024:98). Miljötillståndsutredningen föreslår bl.a. en ny prövningsmyndighet för hela miljöprövningsprocessen. Utredningen föreslår att länsstyrelsernas och miljöprövningsdelegationernas ansvar för dagens samrådsprocess flyttas till den nya myndigheten. Företag och andra verksamhetsutövare kommer därmed att ha kontakt med en och samma

myndighet genom hela processen. Regleringen av både miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet samlas enligt förslaget i ett nytt kapitel i miljöbalken. Vilka verksamheter och åtgärder som ska vara tillstånds- respektive granskningspliktiga regleras enligt förslaget i en förordning.

Klimat- och näringslivsdepartementet publicerade i oktober 2025 promemorian Ny myndighet för miljöprövning (dnr KN2025/01878). I promemorian föreslås de författningsbestämmelser som krävs för att en ny myndighet för miljöprövning, Miljöprövningsmyndigheten, ska ta över de ärenden som i dag handläggs av länsstyrelsernas miljöprövningsdelegationer. Förslaget i promemorian kompletterar det förslag om att inrätta en ny miljöprövningsmyndighet som Miljötillståndsutredningen lämnade i sitt betänkande. Författningsändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2027. Ärendet bereds inom Regeringskansliet.

En vindkraftsetablering föregås i regel av en tillståndsansökan enligt miljöbalken och i vissa fall av en bygglovsprövning enligt plan- och bygglagstiftningen. Försvarsmakten ges i egenskap av sektorsmyndighet möjlighet att yttra sig över den föreslagna åtgärdens eventuella påverkan på riksintressen och områden av betydelse för totalförsvarets militära del. Försvarsmaktens yttrande är en del av tillståndsprocessen och ger både sökanden och den prövande myndigheten information om bl.a. potentiella konflikter, försvarsintressen eller nödvändiga åtgärder för att möjliggöra samexistens.

Försvarsmakten ska till Regeringskansliet årligen redovisa myndighetens medverkan i beredningen av ärenden om vind- och vågkraft samt de åtgärder som myndigheten har vidtagit för att bidra till att nå den nationella planeringsramen för vindkraft, enligt förordningen (2007:1266) med instruktion för Försvarsmakten.

För att möta behovet av ökad energiutvinning i havet har Havs- och vattenmyndigheten (HaV) tillsammans med andra myndigheter tagit fram förslag till nya havsplaner. Förslagen ska ge möjlighet att producera ytterligare 90 terawattimmar (TWh) utöver de 30 TWh som finns i de gällande havsplanerna. Förslagen till nya havsplaner överlämnades till regeringen den 20 januari 2025. Försvarsmakten har deltagit i arbetet med att identifiera områden till havs som kan pekas ut som lämpliga för energiändamål och har analyserat hur byggande av vindkraft i ett stort antal olika havsområden skulle påverka riksintressen för totalförsvarets militära del och utifrån det identifierat områden där vindkraft kan byggas utan påtaglig skada för försvarsintressen.

Försvarsutskottet behandlade under förra riksmötet ett motionsyrkande om villkorade tillstånd för ny vindkraft från Försvarsmakten och om att Försvarsmakten i dessa bör redogöra för vad som krävs för ett godkännande (bet. 2024/25:FöU5, prot. 2024/25:99). Försvarsutskottet avstyrkte motionsyrkandet och anförde bl.a. följande.

När det gäller Försvarsmaktens verksamhet konstaterar utskottet att avvägningar mellan olika intressen är komplicerade. Utskottet noterar Försvarsmaktens medverkan i beredningar av vind- och vågkraftsärenden

och särskilt myndighetens beskrivning av utmaningar kopplade till sam-existens mellan utbyggd vindkraft och riksintressen för totalförsvarets militära del. Utskottet ser positivt på Försvarmaktens deltagande i arbetet med att skapa förutsägbarhet för aktörer som avser att ansöka om tillstånd för att etablera vindkraft och att genomföra den vindkraftsutbyggnad som de energipolitiska målen kräver. Utskottet understryker vikten av fortsatt dialog och av en fortsatt metodutveckling i fråga om underlättad samexistensen mellan total försvarsintresset och andra intressen och ser inte behov av att rikta ytterligare tillkännagivanden inom området till regeringen.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag.

Lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor

Avfall får enligt 15 kap. 27 § miljöbalken inte dumpas inom Sveriges sjöterritorium och ekonomiska zon. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får i det enskilda fallet ge dispens från förbudet mot dumpning, om avfallet kan dumpas utan olägenhet för människors hälsa eller miljön. Den som har gett en dispens får enligt 15 kap. 29 §

1. förelägga den som har fått dispensen att avhjälpa en olägenhet som uppkommer genom dumpningen, om olägenheten inte förutsågs när dispensen gavs
2. återkalla dispensen, om ett villkor eller en föreskrift som gäller för dumpningen inte följs eller om en olägenhet som avses med ett föreläggande enligt 1 inte avhjälpes.

Den myndighet som prövar ett dispensärende kan förena dispensen med villkor. Villkoren kan t.ex. ange gränser för hur höga koncentrationer av föroreningar som får dumpas i det aktuella fallet.

Förbudet mot att dumpa avfall i vatten har sitt ursprung i 1972 års konvention om förhindrande av havsföroreningar till följd av dumpning av avfall och annat material, den s.k. Londonkonventionen och det ersättande Londonprotokollet samt regionala konventioner som Oslo-Pariskonventionen (Ospar) och Helsingforskonventionen (Helcom). Enligt konventionerna är det övergripande syftet med förbudet mot att dumpa avfall i havet att skydda den marina miljön och främja hållbart nyttjande och bevarande av marina resurser. För att säkra att de åtaganden som konventionernas parter har gjort när det gäller dumpningsförbudet följs, finns det regler för årlig rapportering om dumpningsdispenser från de länder som anslutit sig till konventionerna.

Dumpningsdispenser handläggs och beslutas av länsstyrelser, HaV eller mark- och miljödomstolarna. Länsstyrelserna prövar de dumpningsärenden som avser inlandsvatten, kustvatten och havet innanför territorialvatten-gränsen. HaV ansvarar för ärenden i Sveriges ekonomiska zon eller om dumpningsansökan avser flera områden i olika län. Mark- och miljödomstolen kan besluta om dispens om frågan har samband med en ansökan som domstolen prövar, t.ex. tillstånd till en vattenverksamhet som muddring där

efterföljande dumpning är aktuell. De flesta dumpningsdispenser handläggs av länsstyrelser och domstolar. HaV handlägger endast ett fåtal dispenser per år.

Ett beslut som fattats av en länsstyrelse eller av HaV får överklagas till en mark- och miljödomstol. Ett dispensbeslut som fattats av en mark- och miljödomstol får överklagas till Mark- och miljööverdomstolen. Mark- och miljööverdomstolen har i flera fall överprövat dispenser från förbudet mot dumpning.

HaV är den centrala tillsynsvägledande myndigheten när det gäller dumpning. Vägledningen Handläggning av en dumpningsdispens – Vad ska man tänka på? (rapport 2015:28, rev. 2017-07-07) är ett stöd i processen. HaV har även publicerat vägledningen Muddring och hantering av muddermassor – Vägledning och kunskapsunderlag för tillämpningen av 11 och 15 kap. miljöbalken, (rapport 2018:19). I vägledningen redovisar HaV som central tillsynsvägledande myndighet hur myndigheten anser att bestämmelserna om vattenverksamheter i miljöbalken bör tillämpas. Vägledningen tar upp flera aspekter vid bedömningen av dumpning, bl.a. föroreningar i muddermassor. Bland annat anförs följande:

Det finns idag inte några nationella kriterier eller begränsningsvärden för vilka föroreningsnivåer som massor som ska dumpas maximalt får innehålla. Utgångspunkten är att dumpning inte ska medföra olägenhet för hälsa eller miljö (29 § 15 kap. MB). En olägenhet kan vara om föroreningsgraden är så hög att den riskerar att medföra negativa effekter på växter och djur i ekosystemet. En annan olägenhet kan vara om dumpningen leder till betydande förorening av bottenarna i och omkring dumpningsområdet.

När det gäller dumpning har Mark- och miljööverdomstolen fastslagit att begränsningsvärdena bör fastställas utifrån de omständigheter som föreligger i det enskilda fallet, och att omständigheter som bör beaktas bland annat är bottenförhållanden och föroreningsnivåer på dumpningsplatsen, miljöns känslighet på platsen och om det finns risk för spridning av skadliga halter till omgivningen. Muddermassornas innehåll av föroreningar är således en av flera faktorer som behöver beaktas.

Inom prövningen måste det göras bedömningar från fall till fall eftersom påverkan är beroende av flera variabler (mängden massor, områdets känslighet, bakgrundshalter, möjliga alternativ, tidpunkt på året osv). Det är även viktigt att beakta hur provtagningen gjorts. Det kan vara så att enstaka sedimentprov visar hög avvikelse medan övriga liten (trots tagna på samma djup). I sådana situationer kan det finnas behov av ytterligare provtagning för att närmare kunna lokalisera var de mest förorenade sedimenten finns.

Enligt uppgift från HaV ska vägledningen från 2018 uppdateras under 2026.

I dispensbedömningen används även Naturvårdsverkets rapport Kust och hav från 1999 (rapport 4914), där halterna delas in i fem klasser för organiska föroreningar och metaller. Det har varit vanligt i praxis att begränsningsvärdena följer någon av klassgränserna i bedömningsgrunderna för att ange nivån för icke förorenade respektive förorenade massor (se t.ex. Mark- och miljööverdomstolens dom 2023-06-12, mål nr M 7543-22).

Övriga frågor om miljöprövning

Den som bedriver miljöfarlig verksamhet kan ha tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförordningen (2013:251) framgår vilka verksamheter som kräver tillstånd och vilka verksamheter som kräver anmälan. Enligt 9 kap. 1 § miljöbalken avses med miljöfarlig verksamhet bl.a. utsläpp av avloppsvatten, fasta ämnen eller gas från anläggningar i vattenområden eller användning av anläggningar på ett sätt som kan medföra olägenhet för människors hälsa eller miljön. Regeringen får meddela föreskrifter om att vissa typer av miljöfarliga verksamheter inte får påbörjas utan tillstånd eller innan anmälan har gjorts (9 kap. 6 § miljöbalken).

När det gäller vattenbruk är det förbjudet att utan tillstånd starta en fiskodling eller en verksamhet för övervintring av fisk där mer än 40 ton foder förbrukas per kalenderår. För fiskodling eller övervintring av fisk där mer än 1,5 ton men mindre än 40 ton foder per år används krävs att verksamheten anmäls till tillsynsmyndigheten innan den får starta (1 kap. 3 och 10 §§ samt 3 kap. 1 och 2 §§ miljöprövningsförordningen). Även om en vattenbruksverksamhet inte är tillståndspliktig kan en vattenbrukare som ska starta en verksamhet välja att frivilligt ansöka om tillstånd för miljöfarlig verksamhet (9 kap. 6 b § miljöbalken).

Den 13 mars 2025 beslutade regeringen om proposition 2024/25:136 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk. I propositionen föreslog regeringen ändringar i fiskelagen (1993:787) och miljöbalken som syftar till att ett vattenbruks miljöpåverkan enbart ska bedömas enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet. I miljöbalken föreslogs en ändring som innebär att allt utförande av anläggningar för vattenbruk undantas från kravet på tillstånd för vattenverksamhet. Regeringen föreslog även ett bemyndigande för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter om miljöhänsyn i vattenbruket. Riksdagen har biföll propositionen (bet. 2024/25: MJU23, rskr. 2024/25:272). Lagändringarna träder i kraft den 1 juli 2026.

Utskottets ställningstagande

Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider

Inledningsvis kan utskottet konstatera att det råder bred enighet om behovet av att förenkla och effektivisera tillståndsprocesserna för miljöprövning. För att Sverige ska kunna möta klimatomställningens utmaningar och säkra näringslivets konkurrenskraft krävs att tillståndsprocesserna är snabba och förutsebara samtidigt som negativ påverkan på hälsa och miljö begränsas. Riksdagen har de senaste åren riktat flera tillkännagivanden till regeringen om att effektivisera tillståndsprocesserna och förkorta handläggningstiderna. Utskottet konstaterar att det har initierats och genomförts en rad utredningar, som lämnat förslag på ett stort antal åtgärder.

Utskottet välkomnar regeringens arbete för att möjliggöra enklare, mer förutsebara och effektivare miljötillståndprocesser. Regeringen har i proposition 2023/24:152 föreslagit att delar av Miljöprövningsutredningens förslag ska genomföras för att underlätta miljö- och klimatförbättrande investeringar. Enligt propositionen ska bl.a. ändringstillstånd kunna användas i större utsträckning än tidigare och tillstånd ska kunna förlängas med tre år. Riksdagen biföll propositionen och lagändringarna började gälla den 1 januari 2025. Klimat- och näringslivsdepartementet tog i oktober 2025 fram promemorian Ny myndighet för miljöprövning som kompletterar Miljö- tillståndsutredningens förslag. Frågan om förenklade och förkortade tillstånd- processer bereds nu vidare inom Regeringskansliet. Utskottet kommer att följa denna fråga med stort intresse.

När det gäller frågan om villkorade tillstånd för ny vindkraft från Försvars- makten och om Försvarsmaktens roll i processerna noterar utskottet det utförliga arbete som gjorts med de nya havsplanerna. Försvarsmakten har analyserat hur utbyggnad av vindkraft i ett stort antal olika havsområden skulle påverka riksintressen för totalförsvarets militära del och utifrån det identifierat områden där vindkraften kan byggas ut utan påtaglig skada för försvars- intressen. Utskottet understryker, i likhet med försvarsutskottet, vikten av fortsatt dialog och av en fortsatt metodutveckling när det gäller att underlätta samexistensen mellan totalförsvarsintresset och andra intressen, men ser inte skäl för riksdagen att ta några initiativ med anledning av motionsyrkandena om denna fråga.

Med hänvisning till vad som anförts och i avvaktan på det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2025/26:324 (V) yrkande 3, 2025/26:1447 (S) yrkande 4, 2025/26:2823 (C) yrkandena 20 och 22, 2025/26:2831 (C) yrkande 34, 2025/26:3422 (MP) yrkande 79, 2025/26:3582 (C) yrkandena 53 och 110, 2025/26:3594 (S) yrkande 11, 2025/26:3596 (C) yrkandena 28 och 30 samt 2025/26:3732 (S) yrkandena 24 och 25.

Lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor

Att dumpa avfall till havs kan orsaka stora problem för havsmiljön. I Sverige är det därför förbjudet att dumpa avfall i vatten. För att få genomföra en dumpning krävs det enligt miljöbalken dispens från förbudet. Utskottet noterar att det finns flera vägledning och rapporter till stöd för dispensprövningen vid myndigheter, länsstyrelser och domstolar. Utskottet utgår från att detta material ses över och uppdateras vid behov. En viss domstolspraxis inom området har utvecklats, vilken också ger vägledning vid dispensprövningen.

Utskottet är väl medvetet om den känsliga situation som råder i många havsområden. Utskottet utgår dock från att dispensprövningarna när det gäller dumpning görs omsorgsfullt och bygger på ett omfattande underlag om platsen för dumpningen och eventuella effekter på havsmiljön och dess ekosystem.

Utskottet ser för närvarande inte skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionerna 2025/26:1455 (M) och 2025/26:3774 (MP) yrkandena 41–45. Motionsyrkandena avstyrks.

Övriga frågor om miljöprövning

Utskottet vill påminna om att regeringen i mars 2025 överlämnade en proposition till riksdagen om förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk. Utskottet, som tillstyrkte propositionen, välkomnade regeringens förslag till lagändringar som innebär att ett vattenbruks miljöpåverkan ska bedömas enbart enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet. Ändringarna innebär att vattenbruksverksamheter kommer att bedömas enligt ett och samma regelverk, oavsett vilken organism som föds upp eller odlas. Utskottet ansåg att det nya regelverket kommer att skapa bättre förutsättningar för att öka vattenbruksproduktionen i Sverige på ett hållbart sätt. Utskottet anförde även att det hade förtroende för att regeringen och ansvariga myndigheter, bl.a. med stöd av det nya bemyndigandet i 12 kap. 10 a § miljöbalken om miljöhänsyn i vattenbruket, utformar relevanta förordningar och föreskrifter på ett klokt och väl avvägt sätt. Utskottet vidhåller denna inställning och avstyrker motion 2025/26:2825 (C) yrkande 21.

Vindkraft

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om det kommunala vetot för vindkraft och vindkraftsetableringar till havs.

Jämför reservation 8 (S, C, MP), 9 (V) och 10 (S).

Motionerna

Kommunal tillstyrkan av vindkraft

I kommittémotion 2025/26:3273 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12 anfördes att det kommunala vetot bör reformeras för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar. Även i kommittémotion 2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 44 tas frågan upp om att reformera och tidigare reläggas det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar. Enligt kommittémotion 2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 125 bör det kommunala vetot reformeras för att tydligare motiveras och lämnas tidigt i processen. I kommittémotion 2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 26 vill motionärerna ha ett tidigare kommunalt ställningstagande för vindkraft. Det skulle enligt motionärerna innebära en tydlig effektivisering och skapa förutsebarhet i tillståndsprövningen för vindkraft, utan att tumma på kommunens rätt till inflytande.

Enligt partimotion 2025/26:2797 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 8 bör regeringen återkomma med ett förslag som innebär att det kommunala vetot blir mer rättssäkert och att avstyrkan måste motiveras av sakliga skäl.

Havsbaserad vindkraft

Kommittémotion 2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 56 tar upp frågan om att hänsyn ska tas till yrkesfisket vid vindkraftsetableringar till havs. Motionärerna anför att fler havsvindkraftsparker är viktigt för elproduktionen men att många av dessa parker föreslås placeras i fiskenäringens viktigaste vatten. Genom samverkan kan dock en utbyggd havsbaserad vindkraft och en välmående svensk fiskenäring gå hand i hand, enligt motionärerna.

Kompletterande information

Kommunal tillstyrkan av vindkraft

För att få tillstånd att uppföra vindkraftverk krävs enligt 16 kap. 4 § miljöbalken att den kommun som kraftverken ska uppföras i tillstyrker etableringen. Bestämmelsen tillkom i samband med att den s.k. dubbelprövningen av vindkraftsanläggningar avskaffades den 1 augusti 2009. En tillståndspliktig vindkraftsanläggning prövades tidigare enligt både plan- och bygglagen (2010:900) och miljöbalken. Ändringen i regelverket gjordes i syfte att effektivisera handläggningen och förkorta handläggningstiderna för att främja vindkraftsutbyggnaden i Sverige, samtidigt som prövningen skulle förbli omsorgsfull och rättssäker. Syftet med bestämmelsen om kommunal tillstyrkan var att kommunens inflytande över vilka ändamål som kommunens mark- och vattenområden är mest lämpade för inte skulle minska.

I juni 2022 avlog riksdagen proposition 2021/22:210 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft (bet. 2021/22: MJU28, rskr. 2021/22:421). Enligt förslaget i propositionen skulle kommunen på begäran ta ställning till om en viss plats kan tas i anspråk för vindkraft eller inte. Kommunens ställningstagande skulle motiveras, lämnas inom nio månader från det att en begäran kommit in och utgöra en processförutsättning. Utskottet bedömde att lagförslaget inte skulle bidra till att säkra Sveriges växande elbehov och göra tillståndprocesserna för vindkraftsetableringar effektivare och mer förutsägbara eftersom kommunerna enligt förslaget skulle ta ställning till etablering av vindkraft utifrån ett alltför begränsat underlag, och därför sannolikt i hög utsträckning skulle komma att neka vindkraftsetableringar för att inte riskera att projekt godkänns som i ett senare skede visar sig ha omfattande negativ inverkan på kommuninvånarnas närmiljö. Utskottet hänvisade vidare till att det pågick en utredning om kompensation och incitament och att villkoren för lokal kompensation måste klargöras först om acceptansen för vindkraft ska öka. Utskottet anförde att regeringen skulle återkomma till riksdagen i frågan när villkoren var klargjorda.

Regeringen gav den 7 april 2022 en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som stärker kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft, i syfte att klara klimatomställningen och den ökade elektrifieringen av samhället (dir. 2022:27). Utredaren skulle även bl.a. lämna förslag till system för att kompensera dem vars omgivning påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad och redovisa möjliga insatser, utöver stärkta incitament, som stärker kommunernas förmåga att stödja utbyggnad av vindkraften.

Den 24 november 2022 beslutade regeringen om tilläggsdirektiv som innebar att det tidigare uppdraget att bedöma om förslagen ska finansieras genom statens budget eller av verksamhetsutövarna togs bort. Utredaren skulle därför bedöma hur verksamhetsutövarna ska finansiera de förslag som lämnas i syfte att stärka kommunernas incitament att bygga ut vindkraften (dir. 2022:135). Betänkandet Värdet av vinden (SOU 2023:18) presenterades den 27 april 2023. Utredningen föreslår bl.a. att

- närboende kompenseras genom ett årligt belopp som har att göra med avståndet till vindkraftsparken
- ägare som bor i intilliggande fastigheter ska ha rätt till inlösen som baseras på det marknadsvärde som finns innan vindkraftsparken byggs
- en kommun får rätt att förena ett ja till en vindkraftspark med kravet att få finansiering för det lokala samhällets utveckling.

Utredningen pekar också på följande två förslag som ska stärka kommunernas förmåga att medverka till utbyggd vindkraft:

- Energimyndigheten ges i uppdrag att upprätta en vägledning till lagen om kommunala energiplaner (kraftslagsneutralt).
- Ett tillfälligt stöd delas ut till kommuner för planering av utbyggd fossilfri elproduktion (120 miljoner kronor 2024–2027).

Betänkandet har remitterats och beredning av förslagen pågår inom Regeringskansliet.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 20) anförde regeringen att vindkraften på kort sikt kan stå för majoriteten av tillkommande elproduktion. Vindkraften har därmed en viktig roll för att elektrifieringen inte ska tappa tempo, för att möjliggöra klimatomställningen och industrins gröna omställning samt för att uppnå målet om nettonollutsläpp senast 2045. Regeringen arbetar med att ta fram ett vindkraftspaket som ska förbättra förutsättningarna att bygga ut landbaserad och kustnära vindkraft. Det första steget var att inrätta ett stöd till kommunerna baserat på fastighetsskatten för vindkraftsanläggningar. Regeringen arbetar med flera förslag för att kompensera närboende och närsamhälle i syfte att stärka den lokala nyttan av och acceptansen för ny vindkraft. Regeringen arbetar också för att förbättra förutsättningarna att bygga ut den havsbaserade vindkraften.

Havsbaserad vindkraft

Den 15 februari 2022 presenterade regeringen Sveriges första havsplaner för Bottniska viken, Östersjön respektive Västerhavet som tagits fram utifrån HaV:s underlag. Havsplanerna pekar ut områden för elöverföring, energiutvinning, försvar, kultur, natur, rekreation, sandutvinning, sjöfart, yrkesfiske samt generell användning. Havsplanerna ger vägledning om vad som är den bästa användningen av havet och hur olika intressen kan samexistera, och bidrar därmed till en långsiktigt hållbar utveckling. Flera aktörer, bl.a. representanter för yrkesfisket, har varit delaktiga i arbetet med att ta fram olika planeringsunderlag, bedöma möjligheter till samexistens och bedöma konsekvenser av föreslagna planering.

I februari 2022 gav regeringen Energimyndigheten, HaV m.fl. i uppdrag att med utgångspunkt i havsplanerna peka ut nya områden som är lämpliga för energiutvinning eller identifiera behov av ändringar i redan utsedda områden så att energiutvinning med ytterligare 90 TWh årlig elproduktion ska kunna möjliggöras till havs. Uppdraget redovisades den 31 mars 2023. HaV skulle vidare vidta de åtgärder enligt havsplaneringsförordningen (2015:400) som behövs för att föreslå förändringar i havsplanerna som denna redovisning ger anledning till. HaV lämnade förslag till regeringen om ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet den 20 januari 2025 (dnr 00764-2022). I förslaget anfördes att målsättningen att möjliggöra havsbaserad vindkraft har varit en viktig utgångspunkt för de ändrade havsplanerna, men planeringen omfattar många olika värden och intressen med det övergripande syftet att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Havsplanerna ska bidra till att god miljöstatus i havsmiljön uppnås och upprätthålls samtidigt som havets resurser används hållbart så att havsanknutna näringar kan utvecklas. Miljömässiga, ekonomiska och sociala konsekvenser sammanfattas övergripande i planförslaget och i en konsekvensbeskrivning. Regeringen ska fatta beslut om havsplanerna.

HaV och Energimyndigheten redovisade i februari 2023 ett regeringsuppdrag om att göra en kunskapssammanställning av förutsättningar och möjliga åtgärder för framtida samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård i områden med vindkraftsetablering (rapport 2023:2 Samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård – En kunskapssammanställning om förutsättningar och åtgärder). I redovisningen pekar myndigheterna på behovet av att utbyggnad och drift av havsbaserad vindkraft sker väl planerat, med hänsyn till ekologiska, ekonomiska och sociala behov, och att processerna präglas av samarbete, anpassningsförmåga och lyhördhet. Myndigheterna pekar även på att det finns synergieffekter mellan havsbaserad vindkraft och andra intressen om man samplanerar.

Forskningsprogrammet Vindval är ett samarbete mellan Energimyndigheten och Naturvårdsverket med uppgiften att ta fram och förmedla vetenskapligt baserade fakta om vindkraftens effekter på människan, naturen och miljön. I maj 2022 publicerades rapporten Effekter av havsbaserad

vindkraft på marint liv – En syntesrapport om kunskapsläget 2021 (rapport 7049). Enligt rapporten tyder aktuella studier sammanfattningsvis på att havsbaserad vindkraft under driftsfasen inte är ett hot mot fiskar, sälar eller tumlare. Särskild hänsyn när det gäller lokalisering kan dock behövas för skyddsvärda bottenmiljöer samt sjöfåglar. Vissa sjöfågelarter kommer sannolikt att undvika området där vindparken etableras. Även åtgärder för att minska dödlighet kopplad till att fåglar kolliderar med kraftverken kan vara viktiga i vissa områden. Under driftsfasen bildar vindkraftverkens fundament och erosionsskydd fasta strukturer, som skapar plats för fastsittande arter. På det sättet uppstår en reveffekt. Med tiden kan fiskar och marina däggdjur lockas till platsen. Under vissa förutsättningar kan införandet av havsbaserad vindkraft därför gynna arter, biologisk mångfald eller ekosystemtjänster. Eftersom slutsatserna baseras på studier i andra miljöer än de som kan bli aktuella i Sverige framöver är dock en uppföljning av miljöeffekterna viktig i de parker som etableras, för att ha möjlighet att säkerställa eller vid behov revidera kunskapsläget. Kunskap om hur vindparker till havs kan påverka samspelet mellan arter i havet är ett viktigt fortsatt forskningsområde. Det behövs även bättre metoder för att skatta kumulativa effekter. Kumulativ påverkan är svårbedömd och det vore mycket viktigt att följa utvecklingen över tid i anläggningar som etableras. På det här sättet kan kunskapen öka och det skapas möjlighet att vid behov införa åtgärder för att minska risker för specifika arter.

Regeringen beslutade den 4 maj 2023 om kommittédirektiv för utredningen En ordnad prövning av havsbaserad vindkraft (dir. 2023:61). Enligt direktiven ska en särskild utredare analysera hur regelverket för användning av havsområden vid etablering av vindkraft kan förbättras och hur tillståndsprövningen av vindkraft i Sveriges ekonomiska zon kan bli mer effektiv och tydlig. Syftet var att åstadkomma en prövningsordning som ger förutsättningar för en ökad utbyggnad av havsbaserad vindkraft, samtidigt som andra samhällsintressen beaktas. I ett tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 2024:33) fick den särskilda utredaren även i uppdrag att bedöma och ta ställning till om Sverige på sikt bör övergå till att tillstånd till havsbaserad vindkraft enbart ges genom ett anvisningssystem. I december 2024 lämnade utredningen om Vindkraft i havet – En övergång till ett auktionssystem (SOU 2024:89). Utredningen föreslår att Sverige ska övergå till ett auktionssystem för vindkraft till havs, likt de flesta av Sveriges grannländer i norra Europa. Utredningen har också lämnat förslag på regelförenklingar som ska gälla redan för befintliga projekt, men som även är av relevans i auktionssystemet. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Kommunal tillstyrkan av vindkraft

Utskottet konstaterar att riksdagen i juni 2022 avlog ett lagförslag om att förändra kommunernas medverkan i vindkraftsprocesser med hänvisning bl.a.

till att villkoren för lokal kompensation först måste klargöras. Utskottet noterar att den tillsatta utredningen om att stärka kommunernas incitament att medverka till utbyggnad av vindkraft i sitt slutbetänkande har lämnat flera förslag om hur kommuners förmåga att medverka till utbyggd vindkraft kan stärkas och hur de som påtagligt påverkas av vindkraftsutbyggnad kan kompenseras, och att dessa förslag nu är under beredning inom Regeringskansliet. Av budgetpropositionen för 2026 framgår att regeringen arbetar med att ta fram ett vindkraftspaket som ska förbättra förutsättningarna för att bygga ut landbaserad och kustnära vindkraft.

Med hänvisning till det arbete som pågår anser utskottet att motionerna 2025/26:2797 (V) yrkande 8, 2025/26:3273 (MP) yrkande 12, 2025/26:3422 (MP) yrkande 44, 2025/26:3582 (C) yrkande 125 och 2025/26:3732 (S) yrkande 26 kan lämnas utan ytterligare åtgärd. Motionsyrkandena avstyrks härmed.

Havsbaserad vindkraft

Utskottet vill framhålla att det är viktigt att den havsbaserade vindkraften byggs ut på ett hållbart sätt som säkerställer olika samhällsintressen. I det sammanhanget har havsplanerna stor betydelse som vägledning för en hållbar användning av havet. HaV har lämnat förslag om ändrade havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet, som regeringen ska ta ställning till. Förslaget omfattar frågan om att möjliggöra havsbaserad vindkraft, men omfattar även många andra värden och intressen med det övergripande syftet att bidra till en långsiktigt hållbar utveckling. Utskottet noterar att flera aktörer, bl.a. representanter för yrkesfisket, har varit delaktiga i arbetet med att ta fram olika planeringsunderlag, bedöma möjligheter till samexistens och bedöma konsekvenser av föreslagen planering.

Utredningen om havsbaserad vindkraft har redovisat sitt regeringsuppdrag. Syftet med utredningen har varit att ge förutsättningar för en ökad utbyggnad av havsbaserad vindkraft, samtidigt som andra samhällsintressen beaktas. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Mot bakgrund av det anförda och med hänvisning till pågående arbete avstyrks motion 2025/26:3733 (S) yrkande 56.

Torvfrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om tillstånd till torvtäkter och exploatering av torvmarker.

Jämför reservation 11 (V) och 12 (MP).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2025/26:1636 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkande 1 bör öppnande av nya torvtäkter förbjudas. I yrkande 2 begärs att den pågående torvbrytningen ska fasas ut och torvtäkterna återställas. Att återställa våtmarkerna är enligt motionärerna viktigt för både klimatet och den biologiska mångfalden. I partimotion 2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 15 finns en begäran om att regeringen ska återkomma med förslag på lagstiftning med totalförbud mot nya tillstånd för torvtäkter samt att befintliga tillstånd för torvtäkter ska fasas ut. Motionärerna anför att dränerade torvmarker ger utsläpp av växthusgaser och att utvinning av torv frigör stora mängder koldioxid som lagrats under mycket lång tid. Enligt yrkande 16 i motionen bör regeringen återkomma med förslag på lagstiftning som begränsar exploatering av torvmarker enligt betänkande SOU 2025:21 Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF). Motionärerna välkomnar Miljömålsberedningens förslag att i miljöbalken införa en begränsning som innebär att exploatering (bebyggelse eller annan anläggning) endast bör tillåtas för att tillgodose väsentliga samhällsintressen som inte kan tillgodoses på annat sätt.

Enligt motion 2025/26:1318 av Petter Löberg och Jessica Rodén (båda S) bör regeringen överväga att skärpa lagstiftningen om torvbrytning, genom att dels införa krav på omprövning av äldre tillstånd, dels utöka stoppregeln i miljöbalken till att omfatta fler våtmarker med klimat- och naturvärden.

Kompletterande information

I Sverige finns stora områden med torvmark; ca 15 procent av landets yta är täckt av torv. Statistik från Statistiska centralbyrån visar att det under 2022 exploaterades ca 180 hektar torvmarker, framför allt vid anläggning av vägar och järnvägar. När även den omkringliggande mark som påverkas räknas in, uppgick arealen till ca 1 000 hektar torvmarker.

Naturvårdsverket publicerar statistik om nettoutsläpp och nettoupptag av växthusgaser från markanvändning på sin webbplats. Av denna statistik framgår att nettoutsläppen från torvproduktion 2022 i Sverige var drygt 0,3

miljoner ton koldioxidekvivalenter, vilket inkluderar markutsläpp och utsläpp från användning av odlingsstov.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 20) redovisas att brytningen av energistov under senare år har minskat och att den under 2020-talet sjunkit kraftigt. Sedan 2015 bryts mer odlingsstov än energistov. Under 2024 bröts totalt ca 2 200 000 kubikmeter stov, varav 196 000 kubikmeter energistov och 1 986 000 kubikmeter odlingsstov, vilket är en liten ökning jämfört med 2023.

Den som bedriver miljöfarlig verksamhet har tillstånds- eller anmälningsplikt för sin verksamhet (9 kap. 6 § miljöbalken). Av miljöprövningsförrordningen (2013:251) framgår att stovtakter, med vissa undantag, kräver tillstånd som ska sökas vid en miljöprövningsdelegation. Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska enligt försiktighetsprincipen i 2 kap. 3 § miljöbalken utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Enligt 2 kap. 6 § miljöbalken ska det för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Dessa krav gäller under förutsättning att det inte kan anses orimligt att uppfylla dem enligt 2 kap. 7 § första stycket samma balk. Vid denna bedömning ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Det är den som vill bedriva en tillståndspliktig verksamhet som ska visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken iaktas och som ska beskriva var och hur verksamheten är tänkt att bedrivas samt komma med en utredning om huruvida den kan tillåtas.

Enligt den s.k. stoppregeln i 9 kap. 6 g § miljöbalken får en täkt av stov inte komma till stånd i en våtmark som utgör en värdefull natur- eller kulturmiljö. Enligt Naturvårdsverket kan våtmarker som omfattas av myrskyddsplanen, våtmarker med naturvärdesklass 1 och 2 i våtmarksinventeringen samt våtmarker som är Natura 2000-områden eller av riksintresse enligt 3 kap. 6 § miljöbalken regelmässigt antas ha höga naturvärden och bör generellt undantas från exploatering.

Enligt 11 kap. 13 § miljöbalken får markavvattnings inte utföras utan tillstånd. Vidare krävs tillstånd, i den utsträckning regeringen föreskriver det, för andra åtgärder som utförs för att avvattna mark i de fall åtgärden kan förväntas få en bestående negativ effekt på växt- och djurlivet. Markavvattningen kan också kräva dispens enligt 11 kap. 14 § miljöbalken. Ett sådant tillstånd och en sådan dispens kan sökas hos miljöprövningsdelegationen tillsammans med tillståndet till miljöfarlig verksamhet.

Av Energimyndighetens förslag till fjärrvärme- och kraftvärmestrategi som presenterades i december 2023 framgår det att det 2002 fanns 35 anläggningar som helt eller delvis var konstruerade och typgodkända för stovförbränning.

Numera är endast 12 av dessa kvar och i samtliga dessa bränns torven tillsammans med andra biobränslen. Torven anses ha vissa egenskaper som gynnar förbränningsprocessen och som till viss del förklarar att den alltjämt används i kraft- och värmeproduktionen. I Energimyndighetens förslag till fjärrvärme- och kraftvärmestrategi berörs frågor om torvens roll som beredskapsbränsle. Myndigheten konstaterar att bränsleberedskapen bör bestå av en kombination av ökad produktionsförmåga av inhemska bränslen och av beredskapslager av inhemska bränslen som är tillgängliga med mycket kort varsel. Energimyndigheten bedömer primärt att rundved och torv är de två bränslen som i första hand är lämpliga för beredskapslagring.

Miljömålsberedningen redovisade den 14 februari 2025 sitt förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (SOU 2025:21). I utredningsbetänkandet lämnar Miljömålsberedningen bl.a. ett antal förslag som berör våtmark, torvmark och tillstånd till torvtäkt. Miljömålsberedningen föreslår bl.a. att möjligheten att söka nytt, eller förlängt, tillstånd till torvtäkt fr.o.m. den 1 januari 2026 ska begränsas till de fall då det bedöms nödvändigt för totalförsvarets behov av energitorv som beredskapsbränsle. Beredningen menar att en minskad torvproduktion fram t.o.m. 2030 skulle kunna bidra till att uppfylla Sveriges åtagande enligt LULUCF-förordningen och därefter fortsätta att bidra till att minska utsläppen av växthusgaser.

När det gäller exploatering av torvmark föreslår Miljömålsberedningen att torvmark ska få tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om

1. det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk och
2. verksamhetsutövaren kompenserar för de ökade utsläpp av växthusgaser som exploateringen beräknas innebära.

Exploatering av torvmarker, dränerade såväl som våtmarker, bidrar till högre utsläpp än exploatering av mineraljordar. Den direkta exploateringen av torvmark medför att stora kollager försvinner i och med att torv schaktas bort och därmed oxiderar snabbare än om torvmarken enbart dräneras. År 2023 var de samlade utsläppen från dränerad organogen mark i bebyggd mark 3,5 gånger högre än utsläppen från mineraljordar i bebyggd mark, trots att organogena jordar utgör ca 1 procent av den bebyggda marken. Enligt Miljömålsberedningen saknas i dag incitament för exploatörer att välja områden där utsläppen av växthusgaser vid exploateringen är lägre eller metoder för att minimera utsläppen vid nödvändig exploatering av torvmark.

Förslagen i betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen beslutade den 20 mars 2025 kommittédirektiv om ändamåls-enliga åtgärder för att begränsa klimateffekterna av odlingstorv (dir. 2025:29). Uppdraget ska redovisas senast den 12 mars 2026.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Miljömålsberedningen har lämnat ett antal förslag som berör våtmarker, torvmarker och tillstånd till torvtäkt. Miljömålsberedningen föreslår bl.a. att möjligheten att söka nytt eller förlängt tillstånd till torvtäkt ska begränsas till de fall där det bedöms nödvändigt för totalförsvarets behov av energitorv som beredskapsbränsle.

När det gäller exploatering av torvmark föreslår Miljömålsberedningen att torvmark ska få tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk och verksamhetsutövaren kompenserar för de ökade utsläpp av växthusgaser som exploateringen beräknas innebära. Förslagen bereds inom Regeringskansliet. Frågan om ändamålsenliga åtgärder för att begränsa klimateffekterna av odlingstorv utreds för närvarande.

Mot bakgrund av det arbete som pågår och med hänsyn till det som anförts i övrigt anser utskottet att motionerna 2025/26:1318 (S), 2025/26:1636 (MP) yrkandena 1 och 2 samt 2025/26:2789 (V) yrkandena 15 och 16 kan lämnas utan åtgärd. Motionsyrkandena avstyrks.

Talerätt

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om talerätt i de djurförsöksetiska nämnderna.

Jämför reservation 13 (V, MP).

Motionen

I kommittémotion 2025/26:3365 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 23 anförts att organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna.

Kompletterande information och tidigare behandling

I enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/63/EU av den 22 september 2010 om skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål (försöksdjursdirektivet) får djur bara användas till djurförsök om syftet med försöket inte kan uppnås utan användning av djur, om så få djur som möjligt används och om djuren inte utsätts för större lidande än vad som är absolut nödvändigt, detta enligt den s.k. 3R-principen, från engelskans replace, reduce och refine. Vidare är medlemsstaterna enligt direktivet skyldiga att på nationell nivå se till att alternativa metoder till djurförsök främjas och att information om dessa metoder sprids. I enlighet med Jordbruksverkets instruktion finns det vid myndigheten ett kompetenscenter för 3R-frågor med

syftet att främja och samordna arbetet med att ersätta, begränsa och förfinas djurförsök samt att samordna och främja tillämpningen av alternativa metoder till djurförsök.

Djurförsök regleras av en djurförsöksetisk nämnd. Principen är att värdet av försöket ska vara större än det lidande djuret kan utsättas för, och det ska inte finnas någon alternativ metod. Det finns sex regionala djurförsöksetiska nämnder i Sverige, och varje nämnd består av 14 ledamöter som utses av Jordbruksverket för en period om högst fyra år. Ordföranden och vice ordföranden är eller har varit ordinarie domare. Av de 12 övriga ledamöterna är hälften forskare, försöksdjurstekniker eller försöksdjurspersonal, medan den andra hälften består av lekmän. Några av dessa kommer från djurskyddsorganisationer. Den centrala djurförsöksetiska nämnden ska pröva överklaganden av regionala djurförsöksetiska nämnders beslut. Nämnden består av 7 ledamöter. Nämndens ordförande är ordinarie domare, och av de 6 övriga ledamöterna är fyra forskare och två lekmän. En av lekmännen ska företräda djurskyddsintressen.

Enligt förvaltningslagen (2017:900) får ett beslut överklagas av den som beslutet angår, om det har gått honom eller henne emot (42 §).

I betänkande 2011/12: MJU21 behandlade utskottet regeringens proposition 2011/12:138 Skydd av djur som används för vetenskapliga ändamål. Propositionen innehöll förslag till ändringar i djurskyddslagen (1988:534) som syftade till att fullt ut genomföra försöksdjursdirektivet. I betänkandet behandlades motioner om att djurskyddsorganisationer bör ges möjlighet att överklaga besluten i de regionala djurförsöksetiska nämnderna. Utskottet avstyrkte motionerna och anförde bl.a. följande:

När det gäller rätten att överklaga noterar utskottet att det i 2006 års djurförsöksetiska utredning (SOU 2007:57) föreslås att en regional djurförsöksetisk nämnds beslut i ett ärende om prövning av användning av djur i djurförsök ska få överklagas till den centrala nämnden av försöksledaren, om beslutet har gått denne emot. Utredningen föreslår vidare att försöksledaren ska vara den som ansöker om etiskt godkännande av användning av djur i djurförsök. Regeringens förslag i den nu aktuella propositionen innebär att de regionala djurförsöksetiska nämnderna har till uppgift att fatta beslut i såväl ärenden om etiskt godkännande av användning av djur i djurförsök som i frågor om återkallelse av sådana godkännanden. Utskottet anser liksom regeringen att båda dessa typer av beslut bör kunna överklagas till den centrala nämnden. Vem som ska ha rätt att överklaga nämndens beslut i dessa avseenden bör enligt såväl regeringens som utskottets mening avgöras enligt bestämmelserna om överklagande i 22 § förvaltningslagen (1986:223). Enligt denna paragraf får beslutet överklagas av den som det angår, om det har gått denne emot. Utskottet anser i likhet med utredningen att den centrala djurförsöksetiska nämndens beslut inte bör vara möjliga att överklaga. Det är betydelsefullt att handläggningen av ett överklagat ärende kan avslutas inom rimlig tid. Ytterligare möjligheter till överklagande riskerar att förlänga handläggningstiden. Som anförts i propositionen måste kraven på rättssäkerhet samt de krav som i övrigt kan följa av artikel 6 i Europakonventionen anses vara uppfyllda genom möjligheten till överprövning av den regionala djurförsöksetiska nämndens beslut i den centrala nämnden. Utskottet

noterar att detta motsvarar vad som gäller för beslut som har fattats av Centrala etikprövningsnämnden för forskning som avser människor. Utskottet konstaterar även att djurskyddsorganisationerna är representerade i de regionala nämnderna liksom i den centrala djurförsöksetiska nämnden.

Riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag (bet. 2011/12: MJU21, rskr. 2011/12:261). Utskottet har även gjort samma bedömning i ett senare betänkande (bet. 2013/14: MJU14, rskr. 2013/14:151). Utbildningsutskottet behandlade under förra riksmötet ett yrkande om att organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna. Utskottet fann inte skäl att föreslå några åtgärder med anledning av motionsyrkandet (bet. 2024/25: UbU15, rskr. 2024/25:219).

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har tidigare fattat beslut om djurskyddsorganisationernas möjlighet att överklaga besluten i de regionala djurförsöksetiska nämnderna. Frågan har behandlats av både utbildningsutskottet och miljö- och jordbruksutskottet. Utskottet ser inte skäl att i dag göra en annan bedömning och avstyrker därför motion 2025/26:3365 (MP) yrkande 23.

Regler och riktvärden för buller

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om regler och riktvärden för buller.

Motionerna

I motion 2025/26:1497 av Eric Westroth (SD) finns en begäran om förändrade bullerkrav för motorsportsarenor. För att inte motorsportsarenorna ska läggas ned behöver enligt motionären en mer tillåtande lagstiftning införas, liknande den som gäller vid buller från vägar och järnvägar. Arenorna måste kunna upprätthålla en verksamhet som låter såväl ungdomar som vuxna med ett motorsportsintresse utöva sitt intresse utan att lagstiftningen hindrar dem från att göra detta. Enligt motion 2025/26:2875 av Marlène Lund Kopparklint m.fl. (M) bör regeringen överväga att ge Naturvårdsverket i uppdrag att se över de allmänna råden om buller för motorbanor (NFS 2004:16) så att de står i proportion till andra verksamheter och i linje med övriga Norden och EU. Andra samhällssektorer, såsom väg- och flygtrafik, tillåts högre nivåer än idrotten. I motion 2025/26:2876 av Marlène Lund Kopparklint m.fl. (M) anføres att det bör övervägas att införa beräkningsmodeller och riktvärden för ekvivalent ljudnivå vid motorbanor för att skapa förutsägbarhet, rättssäkerhet och en mer proportionerlig bedömning. Enligt motion 2025/26:2878 av Marlène Lund Kopparklint (M) bör regeringen överväga att säkerställa en

översyn av referensvärden för ljudemissioner i motorsport samt införa rimliga undantag för tävlingsdagar och begränsade överskridanden. Motionären framhåller att reglerna är hårdare för tävlingar än för träning, och Sverige saknar de undantagsmarginaler som finns i våra grannländer.

Enligt motion 2025/26:1100 av Anna Lasses (C) bör reglerna för buller ses över när det gäller befintliga ljud från exempelvis kultur-, restaurang- och fritidsverksamhet. Motionären anför att varje person som väljer att flytta till ett område bör ta reda på förutsättningarna i förväg. Att i efterhand anmäla att man störs av ett ljud som funnits där hela tiden bör inte vara möjligt. Enligt motion 2025/26:1192 av Ulrika Heindorff (M) bör regeringen överväga att se över bullerlagstiftningen i syfte att skapa bättre förutsättningar för ett levande stadsliv i hela landet. Någon form av medverkansplikt för den som klagat bör enligt motionären införas, exempelvis skyldighet att ge tillträde när mätningar ska göras. I motion 2025/26:2636 av Elisabeth Thand Ringqvist och Niels Paarup-Petersen (båda C) yrkande 2 anförs att regeringen bör ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram nationella riktvärden för evenemangsbuller. Enligt yrkande 3 bör miljöbalken förtydligas så att etablerad kultur- och idrottsverksamhet ges särskild vikt vid bedömning av störningar. Miljöbalken tillämpas enligt motionärerna på ett sätt som gör att etablerade verksamheter kan tvingas stå tillbaka trots att de funnits på plats i årtionden. Följden blir att många drar sig för att investera i kulturlivet. Enligt motion 2025/26:694 av Mauricio Rojas (L) yrkande 1 bör en medverkansplikt vid bullerutredningar utredas. Den som anmäler buller ska vara skyldig att medverka i utredningen. Om myndigheten nekas tillträde för mätning bör ärendet avskrivas. I yrkande 2 begärs att differentierade och flexibla bullerregler utreds. Motionären menar att riktvärden ska anpassas efter plats, tid och säsong. En sommarkväll i city kan inte jämföras med en vardagskväll i ett villaområde.

Kompletterande information

Enligt 26 kap. 19 § miljöbalken ska den som bedriver verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön fortlöpande planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Den som bedriver sådan verksamhet eller vidtar en sådan åtgärd ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön. Vidare ska allmänna hänsynsregler tillämpas enligt 2 kap. miljöbalken.

Motorsportsbanor är anmälningspliktiga verksamheter enligt miljöbalken och miljöprövningsförordningen (2013:251). Föreningar som driver sådana banor ska anmäla detta till kommunens miljönämnd. Det kan också bli fråga om en s.k. frivillig tillståndsprövning där länsstyrelsen kan reglera intressekonflikter med omgivningen. Hur bullret från en motorbana påverkar omgivningen beror bl.a. på vilken motorsport eller annan verksamhet bullret

kommer från, motortypen och avskärmningen. De flesta motorsporter bedrivs på en anlagd bana, men en del tävlingar körs på avlysta vägar eller i terrängen.

Naturvårdsverket anger riktvärden för buller i Allmänna råd (NFS 2004:16) om buller från motorsportbanor, halkövningsbanor och banor för provning av motordrivna fordon. Råden är avsedda att ge vägledning om skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått om störning av buller från främst permanenta sport-, halkövnings- eller provningsbanor för motordrivna fordon. När myndigheter bedömer störningen vid en miljöprovning måste de väga in hur omfattande verksamheten är och under vilka tider på dygnet och under veckan den bedrivs, samt vilka möjligheter som finns till skyddsåtgärder och kostnaderna för dessa.

Enligt plan- och bygglagen (2010:900) ska bebyggelse och byggnadsverk lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet, bl.a. med hänsyn till människors hälsa och säkerhet samt till möjligheterna att förebygga bullerstörningar. Enligt plan- och byggförordningen (2011:338) ska ett byggnadsverk vara projekterat och utfört på ett sådant sätt att buller som uppfattas av användarna eller andra personer i närheten av byggnadsverket ligger på en nivå som inte medför en oacceptabel risk för dessa personers hälsa och som möjliggör sömn, vila och arbete under tillfredsställande förhållanden. I plan- och bygglagstiftningen finns ytterligare reglering av buller vid byggande. Boverket har även publicerat föreskrifter och allmänna råd om detta.

Folkhälsomyndighetens allmänna råd (FoHMFS 2014:13) om buller inomhus innehåller riktvärden för att bedöma olägenhet för människors hälsa enligt 9 kap. 3 § miljöbalken. De allmänna råden kan tillämpas för buller från ljudkällor som uppstår inne i fastigheten men också från yttre ljudkällor, och de kan tillämpas i bostadsrum i både permanentbostäder och fritidshus. Som bostadsrum räknas rum för sömn och vila och rum för daglig samvaro. Råden gäller normalt sett inte andra utrymmen som kan finnas i en bostad. De allmänna råden gäller även för lokaler för undervisning, vård eller annat omhändertagande och sovrum i tillfälligt boende.

I Folkhälsomyndighetens allmänna råd (FoHMFS 2014:15) om höga ljudnivåer ges rekommendationer för tillämpningen av 9 kap. 3 § samt 26 kap. 19 § miljöbalken när det gäller höga ljudnivåer. Dessa allmänna råd gäller för sådana lokaler och platser, såväl inom- som utomhus, där hög musik spelas, t.ex. diskotek och konsert- och träningslokaler.

I november 2022 tog Naturvårdsverket fram en vägledning om buller från idrottsplatser (2022-11-28). Vägledningen har tagits fram för att minska risken för störningar från buller från idrottsutövning. Vägledningen innehåller inte riktvärden angivna som decibelnivåer. Ljud från idrottsplatser är mycket varierande till sin karaktär, både i ljudstyrka och i varaktighet, och Naturvårdsverket bedömer att ett siffervärde inte är ändamålsenligt för att ha en effektiv tillsyn och minska risken för störning där den uppstår. I vägledningen finns stöd för hur en olägenhetsbedömning enligt miljöbalken bör göras. Det finns även exempel på åtgärder som kan vidtas.

Boverkets rapport 2020:22 Buller från idrottsplatser – en vägledning har tagits fram för bedömning av buller utomhus från idrottsplatser och liknande anläggningar vid tillämpning av plan- och bygglagen. Vägledningen är i första hand avsedd att användas vid detaljplanläggning eller bygglovsprövning av ny bostadsbebyggelse i områden som exponeras för buller från idrottsplatser. I december 2020 meddelade Mark- och miljööverdomstolen dom i det s.k. Boovallenmålet (M 7353-19). Mark- och miljööverdomstolen bedömde i det aktuella målet att buller från en så omfattande verksamhet som bedrivs på Boovallen gav upphov till en sådan olägenhet för människors hälsa som avses i miljöbalken. Domstolen bedömde inte att bullerstörningarna var så stora att den organiserade idrottsverksamheten behövde förbjudas men att kommunen måste genomföra vissa åtgärder för att begränsa bullerpåverkan. Domstolen kom fram till att bullerskydd inte var en miljömässigt motiverad och rimlig åtgärd i detta fall. Däremot ansåg domstolen att tiderna inom vilka idrottsverksamheten fick pågå skulle begränsas. I sin bedömning tog domstolen hänsyn till verksamhetens storlek, närheten till bostäder och de ljudnivåer som verksamheten orsakar. Domstolen anförde även att det i ett fall som det aktuella inte var lämpligt att tillämpa riktvärdena i Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller (NV rapport 6583). Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller avser främst de verksamheter som förtecknas i 2–32 kap. miljöprövningsförordningen. Den som är störd av buller bör i första hand vända sig till den som är ansvarig för den bullrande verksamheten och därefter till kommunens hälsoskyddskontor, som bedömer situationen och kan fatta beslut om utredningar och åtgärder. Kommunens beslut kan överklagas till länsstyrelsen.

Enligt 23 § förvaltningslagen ska en myndighet se till att ett ärende blir utrett i den omfattning som dess beskaffenhet kräver. En enskild part som inleder ett ärende ska medverka genom att så långt som möjligt lämna in den utredning som parten vill åberopa till stöd för sin framställning. Om det behövs ska myndigheten genom frågor och påpekanden verka för att parten förtydligar eller kompletterar framställningen. Om en enskild part vill lämna uppgifter muntligt i ett ärende ska myndigheten ge parten tillfälle till det, om det inte framstår som obehövligt. Myndigheten bestämmer hur detta ska ske (24 §). Bestämmelserna innebär att det är myndigheten som har det yttersta ansvaret för att underlaget i ett ärende är sådant att det leder till ett materiellt riktigt beslut. Vilken omfattning av utredningsåtgärder som krävs kan variera med hänsyn till ärendets karaktär. Exempelvis behöver en myndighet i praktiken inte vara lika aktiv om ärendet avser en enskilds begäran om att få en förmån av det allmänna som i ett ärende som avser myndighetens ingripande mot någon enskild.¹

¹ Se Ahlström, Förvaltningslagen (2017:900) 23 §, Karnov (Juno) (besökt 2025-11-27).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om att det är den som bedriver en verksamhet eller vidtar åtgärder som kan befaras medföra olägenheter för människors hälsa eller påverka miljön som fortlöpande ska planera och kontrollera verksamheten för att motverka eller förebygga sådana verkningar. Den som bedriver sådan verksamhet eller vidtar en sådan åtgärd ska också genom egna undersökningar eller på annat sätt hålla sig underrättad om verksamhetens eller åtgärdens påverkan på miljön. Vidare ska verksamhetsutövaren tillämpa de allmänna hänsynsreglerna enligt 2 kap. miljöbalken.

Idrottsanläggningar behöver adekvata förutsättningar för att kunna säkerställa goda möjligheter för barns och ungas idrottande. Utskottet noterar samtidigt att buller påverkar vår hälsa och vår möjlighet till en god livskvalitet. Utskottet konstaterar att Naturvårdsverket har publicerat en särskild vägledning om buller från idrottsplatser, som kan fungera som stöd för att minska bullerstörningar samtidigt som goda möjligheter till idrottsutövning bibehålls. Utskottet vill också framhålla att Boverket har utformat en vägledning som kan användas vid detaljplaneläggning eller bygglovsprövning av ny bostadsbebyggelse i områden som exponeras för buller från idrottsplatser. Vidare noterar utskottet att Mark- och miljööverdomstolen har uttalat att Naturvårdsverkets vägledning om industribuller och annat verksamhetsbuller inte är lämplig att använda i ärenden som rör idrottsverksamhet. Naturvårdsverket har även publicerat allmänna råd om buller från motorsportsbanor, halkövningsbanor och banor för provning av motordrivna fordon. När myndigheterna bedömer störningen från motorbanor vid en miljöprövning väger de in hur omfattande verksamheten är, under vilka tider på dygnet och under veckan den bedrivs samt vilka möjligheter som finns till skyddsåtgärder och kostnaderna för dessa.

När det gäller buller i stadsmiljö noterar utskottet att Folkhälsomyndigheten har publicerat allmänna råd om buller inomhus och allmänna råd om höga ljudnivåer som myndigheterna kan tillämpa. De allmänna råden om höga ljudnivåer gäller bl.a. för sådana lokaler och platser, såväl inom- som utomhus, där hög musik spelas, t.ex. diskotek samt konsert- och träningslokaler. Utskottet vill även framhålla betydelsen av att redan vid byggandet planera så att framtida bullerstörningar undviks. Här är plan- och bygglagstiftningens regleringar en viktig utgångspunkt.

Utskottet har förtroende för att Naturvårdsverket, Folkhälsomyndigheten och Boverket ser över sina allmänna råd och vägledningar vid behov. Utskottet ser inte att det för närvarande finns skäl till några lagstiftningsändringar på området.

När det gäller frågan om medverkansplikt för den som klagar på bullerstörningar kan utskottet konstatera att det enligt förvaltningslagen är den beslutande myndigheten som har det yttersta ansvaret för att ett ärende blir tillräckligt utrett, även om den enskilda part som inleder ett ärende också ska medverka. Hur myndighetens utredningsansvar ska fullgöras styrs av vilken typ av ärende det rör sig om och andra omständigheter i det enskilda fallet.

Myndigheters utredningsansvar är en förvaltningsrättslig princip som har gällt under lång tid och utskottet har inget att invända mot den gällande ordningen.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl att vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2025/26:694 (L) yrkandena 1 och 2, 2025/26:1100 (C), 2025/26:1192 (M), 2025/26:1497 (SD), 2025/26:2636 (C) yrkandena 2 och 3, 2025/26:2875 (M), 2025/26:2876 (M) och 2025/26:2878 (M). Motionerna avstyrks.

Offentlig upphandling

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om krav på djurskydds- och miljöhänsyn vid offentlig upphandling.

Jämför reservation 14 (S, V), 15 (S, V), 16 (C) och 17 (MP).

Motionerna

Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling

Enligt kommittémotion 2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 24 bör regeringen vid offentlig upphandling av animaliska livsmedel göra det obligatoriskt att ställa krav på att de har producerats i enlighet med svensk standard när det gäller exempelvis antibiotikaanvändning och djurvälstånd. En liknande begäran framförs i motion 2025/26:880 av Magnus Manhammar (S).

Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling

I partimotion 2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkande 16 anför motionärerna att regeringen snarast bör genomföra förslagen i lagrådsremissen En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling samt utredningen Sveriges globala klimatavtryck (SOU 2022:15). I dagsläget saknas enligt motionärerna både lagstiftning och resurser, i form av tid och kompetens, för att realisera potentialen i den offentliga upphandlingens bidrag till omställningen till en resurseffektiv cirkulär ekonomi. I yrkande 17 anför att krav ska ställas på resurseffektivitet och cirkularitet inom offentlig upphandling. Enligt yrkande 18 bör staten sluta överenskommelser med regioner och kommuner för att öka strategisk upphandling av cirkulära tjänster och produkter. Detta skulle enligt motionärerna stärka kompetensen kring hållbar upphandling hos offentliga aktörer. Enligt yrkande 19 bör regeringen stärka och utveckla Upphandlingsmyndighetens arbete för klimat- och resurssmart upphandling.

I kommittémotion 2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 framhålls offentlig upphandling som ett effektivt verktyg för en cirkulär omställning. Motionärerna menar att den offentliga sektorn har stora möjligheter att påverka klimatomställningen och miljöarbetet i en mer

progressiv riktning. I kommittémotion 2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 64 betonas vikten av att offentliga upphandlingar minskar utsläppen och främjar cirkulära lösningar. Det behöver enligt motionärerna säkerställas att statliga och kommunala upphandlingar prioriterar giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar, i linje med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi.

Enligt kommittémotion 2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 206 bör regeringen verka för att klimatsmart mat ska vara norm i offentlig sektor. I yrkande 207 tar motionärerna upp frågan om att öka klimatkraven i offentlig upphandling och vidta åtgärder för att minska klimatpåverkan från offentlig konsumtion.

Kompletterande information och tidigare behandling

De lagar som styr offentlig upphandling bygger på vissa grundläggande principer för EU-samarbetet, bl.a. principen om icke-diskriminering. Principen innebär ett förbud mot att diskriminera leverantörer på grund av deras nationalitet (t.ex. medborgarskap eller etablerings- eller verksamhetsland). Det betyder att en upphandlande myndighet inte får ställa krav som bara svenska företag känner till eller kan klara att uppfylla. Det gäller även när den upphandlande myndigheten inte förväntar sig att några utländska leverantörer ska lämna anbud. Bestämmelserna i upphandlingslagarna ska alltid tolkas mot bakgrund av denna princip. Därför är det inte tillåtet att som krav ange att råvaran för en produkt ska vara fångad eller uppfödd i Sverige eller producerad enligt svensk lagstiftning. Det finns däremot inget förbud mot att i en upphandling ställa krav som omfattas av svensk lagstiftning. Det är mot bakgrund av samma princip som regel inte heller tillåtet att kräva att en produkt ska vara lokal- eller närproducerad i en upphandling, men det finns andra möjligheter att skapa förutsättningar för lokala råvaror i offentliga kök.

I juni 2016 antog regeringen en nationell upphandlingsstrategi för att skapa förnyelse inom den offentliga sektorn och i näringslivet (Fi2016/00833/OU). Målet är att få fler myndigheter att använda offentliga inköp som ett strategiskt verktyg i sin verksamhet. Strategin innehåller sju inriktningsmål, och kopplat till dessa mål finns handfasta tips och råd om hur verksamheten kan arbeta för att uppfylla målen.

Enligt mål 6 i upphandlingsstrategin ska den offentliga upphandlingen vara miljömässigt ansvarsfull. Det anges att den miljöanpassade upphandlingen måste öka i hela den offentliga sektorn, att inköp kan användas som ett strategiskt verktyg för att nå miljömål samt att krav om djurskydd bör ställas. Vidare anges att den offentliga upphandlingen av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara de höga krav på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer.

Upphandlingsmyndigheten har utarbetat ett antal hållbarhetskriterier, i form av miljökrav och sociala krav, för ett tiotal produktområden som i sin tur

omfattar hundratals produkter. Dessa är frivilliga att använda. Hållbarhets-kriterierna, som bl.a. finns för djurskydd, kan användas i upphandlande myndigheters kravställning. Upphandlingsmyndighetens befintliga stöd gör det möjligt för upphandlande myndigheter att ställa krav i fråga om exempelvis avlivning, eftersom det finns hållbarhetskriterier för slaktmetoder som säkerställer att upphandlade köttprodukter ska komma från djur som varit helt bedövade när de avblodades och helt medvetlösa fram till dess att döden inträdde oavsett bedövningsmetod. Kriterier för fullständig bedövning vid avblodning enligt gällande regler i Sverige och EU finns för alla djurslag.

Den 20 juni 2017 beslutade riksdagen om Sveriges livsmedelsstrategi. Dess långsiktiga mål fram till 2030 innebär bl.a. att svensk livsmedelsproduktion ska öka och att konkurrenskraften ska stärkas. I strategin har den offentliga sektorn en framträdande roll i att sträva mot de långsiktiga målen. Enligt livsmedelsstrategin är det viktigt att den offentliga sektorn kan ställa krav som motsvarar samhällets ambitioner när det gäller t.ex. miljö och djurskydd på de livsmedel och måltidstjänster som köps in. Livsmedelsstrategin anger att detta också innebär att svenska bönder får bättre möjligheter att konkurrera i upphandlingar och samtidigt öka den svenska livsmedelsproduktionen.

I praktiken innebär inte livsmedelsstrategins målsättning att den offentliga sektorn kan ställa krav på enbart svenska råvaror eller svensktillverkade produkter. Att offentlig sektor ställer krav i enlighet med livsmedelsstrategin skapar dock ökade möjligheter för svenska producenter att konkurrera på lika villkor på den offentliga marknaden. Samtidigt kan offentliga inköp i Sverige bidra till utveckling i andra länder genom att de krav som ställs på miljö och djurskydd främjar och driver en hållbar utveckling i livsmedelsproduktionen för att kunna erbjudas på den offentliga marknaden.

För att underlätta för upphandlande organisationer att arbeta med livsmedelsstrategins ambitioner som mål har Upphandlingsmyndigheten tagit fram kravpaket som samlar de hållbarhetskriterier som omfattar djurskyddsaspekter och miljöaspekter som återfinns i svensk lagstiftning eller frivilliga branschöverenskommelser i Sverige. Upphandlingsmyndighetens kravpaket är i enlighet med den nationella livsmedelsstrategin och gör det enklare att använda hållbarhetskriterier för att bättre styra mot och motsvara samhällets ambitioner och lagar inom djurskydd och miljö.

I april 2022 lämnade Miljömålsberedningen delbetänkandet Sveriges globala klimatavtryck (SOU 2022:15) till regeringen. Miljömålsberedningen lämnade flera förslag om hur det klimatpolitiska ramverket ska kunna få genomslag i offentlig upphandling. Bland annat föreslogs en ny resultatindikator om klimatkrav till regeringens mål för den offentliga upphandlingen, ett etappmål inom miljömålssystemet om att utsläppen från offentligt upphandlade varor och tjänster ska minska snabbare än utsläppen från samhället i övrigt och en lagstadgad skyldighet för alla upphandlande myndigheter och enheter att beakta de nationella klimatmålen i sin offentliga upphandling. Miljömålsberedningen föreslog även att relevanta myndigheter ska utveckla tillsyn och statistik samt även starta arbetet för att bygga upp en

databas med livscykelanalyser och livscykelkostnader. Dessutom föreslog Miljömålsberedningen en ny programutbildning för offentliga upphandlare med delar om klimat, utsläpp från offentlig konsumtion och tillvägagångssätt för att minska utsläppen.

Med utgångspunkt i utredningens förslag gav regeringen i regleringsbrevet för 2023 Upphandlingsmyndigheten i uppdrag att uppdatera sitt verktyg för analyser av de offentliga inköpsens miljö- och klimatpåverkan. Myndigheten skulle bl.a. vidta åtgärder för att förbättra kvaliteten på de utsläppsfaktorer som används vid analyserna, och samstämmigheten med Statistiska centralbyråns synsätt och beräkningar skulle öka. Myndigheten skulle även utveckla stödet till upphandlande myndigheter och enheter om hur analysverktyget kan användas för att prioritera åtgärder för att minska inköpsens miljö- och klimatpåverkan. Uppdraget redovisades den 21 januari 2025 i rapporten Uppdrag om de offentliga inköpsens miljö- och klimatpåverkan. Av rapporten framgår bl.a. att Upphandlingsmyndigheten har utvecklat en metod, miljöspendanalys, för att beräkna och analysera den miljö- och klimatpåverkan som uppstår till följd av offentliga inköp. Beräkningarna och analysen kan användas dels av offentliga organisationer som ett strategiskt verktyg i planeringen av inköp för att göra val som minskar klimatpåverkan, dels för att visa hur offentliga inköp påverkar miljön och klimatet. Syftet med miljöspendanalysen är att det ska vara möjligt att dra slutsatser som är användbara för att styra de inköp som har störst miljöpåverkan mot inköp med mindre miljöpåverkan.

I juni 2022 beslutade regeringen om en lagrådsremiss om en skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling med koppling till ett förslag i Miljömålsberedningens betänkande. I lagrådsremissen, som grundas på promemorian En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (Ds 2021:31), föreslås att det ska införas en skyldighet att vid offentlig upphandling beakta bl.a. klimat, miljö och djuromsorg, om upphandlingens art motiverar det. Vidare föreslås bl.a. att upphandlande myndigheter och enheter ska besluta om riktlinjer för hur dessa intressen ska beaktas. Något beslut om en proposition har inte fattats.

I ett svar på en skriftlig fråga som ställdes mot bakgrund av lagrådsremissen om skyldigheten att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling (fr. 2023/24:958) anförde civilminister Erik Slottner (KD) den 12 juni 2024 följande:

Amanda Palmstierna har frågat mig om jag är beredd att lägga fram förslaget om att upphandlande myndigheter och enheter ska besluta om riktlinjer för hur vissa samhällsintressen ska beaktas.

Upphandling kan bidra till olika samhällsnyttor. Flera företag ser det också som positivt att kunna konkurrera med andra värden än bara pris, vilket vi ska värna.

Just nu pågår en översyn av den nationella upphandlingsstrategin. Utifrån identifierade problem och vad som brister i de offentliga inköpen bedömer regeringen att lösningen i första hand inte ligger i att ändra på upphandlingsreglerna.

För att den offentliga upphandlingen ska bidra till de s.k. samhällsintressena behöver upphandlande myndigheters förmåga att göra bra upphandlingar förbättras. Likaså behöver uppföljningen av de offentliga kontraktens öka avsevärt och avbrytas om man inte får det som avtalats.

Synsättet på offentlig upphandling måste skifta från att vara en administrativ uppgift till ett strategiskt verktyg. En bättre strategisk styrning och organisering av inköpsverksamheten är en förutsättning för att göra rätt prioriteringar i olika upphandlingar.

Att införa krav på riktlinjer att beakta samhällsintressena riskerar att inte vara en ändamålsenlig åtgärd. Inte minst innan de upphandlande organisationerna har förutsättningar att göra rätt analyser och strategiska val och prioriteringar.

Upphandlingsmyndigheten fick i regleringsbrevet för budgetåret 2024 i uppdrag att analysera möjligheterna att förbättra konkurrensen genom att öka användningen av utvärderingsmodeller som inte enbart innefattar pris utan även kvalitetsaspekter såsom anbudets bidrag till olika samhällsintressen. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2024.

Det nämnda uppdraget redovisades i rapporten Uppdrag om att analysera användningen av kvalitetskriterier i anbudsutvärderingen (dnr UHM-2024-0038).

Upphandlingsmyndigheten har haft i uppdrag att stärka och utveckla den offentliga upphandlingen så att den i ökad utsträckning bidrar till omställningen till en cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle (M2022/00439). Enligt uppdraget skulle Upphandlingsmyndigheten arbeta med att förstärka sitt stöd till upphandling som främjar cirkulär ekonomi och ett fossilfritt samhälle och utarbeta ett förslag till och införa en handlingsplan för detta. En delrapport lämnades i mars 2023 där ett antal insatser beskrivs. Regeringen beslutade i december 2023 att uppdraget skulle upphöra per den 1 januari 2024 (Fi2023/03300).

Riksrevisionen har granskat statens arbete för att uppnå en miljömässigt hållbar statlig upphandling. Resultatet av granskningen redovisades i november 2022 i granskningsrapporten Miljömässig hållbarhet vid statlig upphandling – på rätt väg men långt kvar (RiR 2022:25). Riksrevisionens övergripande slutsats är att många myndigheter saknar en tillräckligt välorganiserad inköpsprocess och tillräcklig miljökompetens för att de ska kunna sägas arbeta effektivt med miljöhänsyn. Det krävs därför ytterligare insatser av de berörda myndigheterna, regeringen och de myndigheter som har stödjande funktioner innan statens arbete som helhet kan betraktas som effektivt.

Regeringen överlämnade den 21 mars 2023 sin skrivelse över Riksrevisionens granskningsrapport till riksdagen (skr. 2022/23:81). I skrivelsen anförde regeringen bl.a. att det behövs mer information om hur myndigheterna tar miljöhänsyn i upphandlingsprocessen för att få en bättre och mer helhetssäckande bild av arbetet med miljöhänsyn i upphandlingar. Regeringen instämde även i Riksrevisionens bedömning att det är viktigt att fortsätta att betona vikten av att ta miljöhänsyn i upphandlingsarbetet. Regeringen redovisade vidare bl.a. att Naturvårdsverket med anledning av ett regleringsuppdrag har lämnat ett förslag på förändringar i redovisningen av krav och

analyser med hänsyn till miljöfrågor i upphandling, vilket bereds inom Regeringskansliet. Regeringen uppgav även att en översyn av den nationella upphandlingsstrategin hade påbörjats för att ta fram en mer praktiskt inriktad handlingsplan med åtgärder som ska kunna följas upp, för att underlätta för leverantörer och stötta inköpsorganisationer.

Den 9 februari 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att analysera hur de svenska djurskyddsbestämmelserna påverkar svenska livsmedelsproducenters konkurrenskraft i förhållande till livsmedelsproducenter i andra medlemsstater inom EU samt att undersöka möjliga åtgärder, inklusive regelförenklingar, för att med bibehållna högt ställda djurhållningskrav stärka konkurrenskraften för svensk livsmedelsproduktion (dir. 2023:19). En del i uppdraget var att kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling. Uppdraget redovisades i augusti 2024. I betänkandet Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56) anförts att det av utredningens kartläggning framgår att det saknas statistik på ett övergripande plan när det gäller i vilken utsträckning det ställs krav på djurskydd vid offentlig upphandling. Det framgår dock att det vid kommunernas offentliga inköp av livsmedel i hög utsträckning köps in livsmedel av svenskt ursprung när det gäller de livsmedel som är relevanta för utredningen. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen presenterade den 6 oktober 2025 en ny riktning för offentlig upphandling. I reformen ingår bl.a. en färdplan för de offentliga affärerna 2025–2030 och en förstärkning av Upphandlingsmyndigheten. Myndigheten ska bli mer robust genom att man samlar alla upphandlingsfrågor under ett tak. Uppgifter om samordnade ramavtal flyttas från Kammarkollegiet och vissa uppgifter inom elektronisk inköpsprocess överförs från Myndigheten för digital förvaltning. På så sätt förstärks Upphandlingsmyndigheten med mer praktisk kompetens från erfarna upphandlare och kan därmed ge bättre stöd till upphandlande aktörer. Samtidigt stärks digitaliseringen av inköpsprocesserna, vilket enligt regeringen ökar transparensen, minskar risken för oegentligheter och ger bättre data för framtida behov och besparingsmöjligheter. Genom att samla ansvaret för upphandlingsfrågor hos en och samma myndighet skapas bättre förutsättningar för strategisk styrning och effektivare upphandlingar. I färdplanen nämns verktyget för analys av de offentliga inköpens miljö- och klimatpåverkan från januari 2025 som beskrivs ovan som en åtgärd för att förbättra den interna styrningen och kontrollen av inköpsverksamheter.

I skrivelsen Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (skr. 2023/24:59) anges att den offentliga sektorn bör efterfråga klimatsmarta produkter och tjänster samt bidra till att det utvecklas nya gröna teknologier om upphandlingens art motiverar detta. Det underlättar då om den offentliga efterfrågan är tydlig, enhetlig och långsiktig. Det kan öka förutsägbarheten för leverantörerna, underlätta deras omställning till fossilfria tjänster och produkter och minska deras investeringsrisker vid kommersialisering av nya

klimateffektiva lösningar. Regeringen anför i skrivelsen att den därför avser att undersöka möjligheten att samordna kravställningen i de offentliga upphandlingarna inom olika sektorer. Utskottet välkomnade detta (bet. 2023/24: MJU15).

Riksdagens tillkännagivande om djurskydds- och miljökrav vid offentlig upphandling

I juni 2022 riktade riksdagen, på miljö- och jordbruksutskottets förslag, ett tillkännagivande till regeringen om att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav (bet. 2021/22: MJU29, rskr. 2021/22:388–389). Utskottet framhöll i sitt ställningstagande att de åtgärder som vidtagits inte är tillräckliga eftersom en alltför stor andel av de livsmedel som upphandlas genom det offentliga fortfarande inte har producerats på ett sätt som motsvarar de minimikrav som ställs på den svenska livsmedelsproduktionen. Det finns därför enligt utskottet behov av att vidta ytterligare åtgärder, såväl nationellt som på EU-nivå, för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav.

I budgetpropositionen för 2026 (prop. 2025/26:1 utg.omr. 23) anförde regeringen följande:

Regeringen beslutade den 9 februari 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. kartlägga i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling (dir. 2023:19). Utredningen om en konkurrenskraftig animalieproduktion (LI 2023:01) överlämnade den 29 augusti 2024 sitt betänkande Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd (SOU 2024:56). Av betänkandet framgår att andelen livsmedel med svenskt ursprung är relativt hög vid kommunernas offentliga inköp av livsmedel vilket enligt utredningen kan bero på att det ställs djurskyddskrav. Upphandlingsmyndighetens kriteriedatabas med förslag på kravformuleringar kopplade till bl.a. djurskydd underlättar också för den som ska upphandla att ställa sådana krav. Av kommunernas måltidspolicyer framgår att det i hög grad finns ambitioner om att ställa djurskyddskrav vid offentlig upphandling. Betänkandet har remitterats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Just nu pågår även en översyn av EU:s upphandlingsdirektiv. I det inledande arbetet har regeringen bl.a. framfört som Sveriges preliminära ståndpunkt att medborgarna bör kunna lita på att offentliga kontrakt tilldelas företag som håller en hög nivå av djurskydd. Eftersom kommunerna redan idag i hög utsträckning ställer krav på djurskydd och Sverige framfört frågan i översynen av upphandlingsdirektiven anser regeringen att det inte behövs några ytterligare åtgärder och att tillkännagivandet därmed är slutbehandlat.

Utskottets ställningstagande

Krav på djurskydds- och miljöhänsyn vid offentlig upphandling

Inledningsvis konstaterar utskottet att det redan enligt nuvarande regelverk är möjligt att ställa krav på djurskydds- och miljöhänsyn vid offentlig upphandling. Kraven måste dock vara förenliga med de grundläggande principerna inom EU-rätten om likabehandling, icke-diskriminering, ömsesidigt erkännande, proportionalitet och öppenhet.

Utskottet noterar att det framgår av den nationella upphandlingsstrategin att offentlig upphandling av produkter och tjänster bättre bör styra mot samhällets ambitioner och motsvara den höga nivå på djurskydds- och miljöhänsyn som den svenska lagstiftningen ställer. Upphandlingsmyndigheten har tagit fram kravpaket med hållbarhetskriterier som ska underlätta för upphandlande aktörer att uppfylla dessa mål. Vidare konstaterar utskottet att Miljömålsberedningen har lämnat flera förslag om hur det klimatpolitiska ramverket ska kunna få genomslag i offentlig upphandling. Utskottet noterar även att Upphandlingsmyndigheten har haft i uppdrag att bl.a. utveckla stödet till upphandlande myndigheter och enheter om hur analysverktyg kan användas för att prioritera åtgärder för att minska inköpens miljö- och klimatpåverkan. Utskottet ser positivt på att stöd i dessa avseenden har tagits fram för de upphandlande aktörerna.

Utredningen om en konkurrenskraftig animalieproduktion överlämnade den 29 augusti 2024 sitt betänkande Animalieproduktion med hög konkurrenskraft och gott djurskydd. I betänkandet kartläggs bl.a. i vilken utsträckning krav på djurskydd ställs vid offentlig upphandling. Betänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen har anfört att den i arbetet med att se över EU:s upphandlingsdirektiv bl.a. framfört som Sveriges preliminära ståndpunkt att medborgarna bör kunna lita på att offentliga kontrakt tilldelas företag som håller en hög nivå av djurskydd.

Utskottet konstaterar att riksdagen under 2022 riktade en uppmaning till regeringen att vidta ytterligare åtgärder för att möjliggöra och säkerställa att det vid offentlig upphandling enbart ska köpas in livsmedel som har producerats i linje med svenska djurskydds- och miljökrav. Regeringen anförde i budgetpropositionen att tillkännagivandet ska bedömas som slutbehandlat. Utskottet hade inget att invända mot regeringens bedömning (bet. 2025/26: MJU2).

Med hänvisning till det som anförs ovan och till det arbete som pågår ser utskottet inga skäl att nu vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2025/26:880 (S), 2025/26:2823 (C) yrkande 2, 2025/26:3422 (MP) yrkandena 206 och 207, 2025/26:3548 (MP) yrkandena 16–19, 2025/26:3733 (S) yrkande 24 och 2025/26:3732 (S) yrkande 64. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Miljöbrott

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om straff för miljöbrott och arbetet med miljöbrottsbekämpningen.

Jämför reservation 18 (S) och 19 (C).

Motionerna

Enligt kommittémotion 2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 15 behövs ett effektivt arbete mot miljöbrott. Motionärerna anser att det är centralt att i högre grad kunna både förebygga och upptäcka miljöbrottslighet, och för det krävs det bl.a. större samverkan mellan myndigheter, en bättre process när det gäller tillståndsgivning samt effektivare tillsyn på fältet.

I kommittémotion 2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 71 anför att regeringen bör utreda införandet av brottsrubriceringen ”synnerligen grovt miljöbrott”. Motionärerna anför att straffen för grova miljöbrott är relativt låga i dag i relation till den omfattande skada de kan orsaka på vår miljö, vår hälsa och vårt samhälle.

Kompletterande information

För miljöbrott döms enligt 29 kap. 1 § miljöbalken den som, med uppsåt eller av oaksamhet

- orsakar att det i mark, vatten eller luft släpps ut ett ämne som typiskt sett eller i det enskilda fallet medför eller kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller någon annan betydande olägenhet i miljön
- förvarar ett ämne eller hanterar avfall på ett sätt som kan medföra en förorening som är skadlig för människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön
- orsakar en betydande olägenhet i miljön genom buller, skakning eller strålning
- bedriver verksamhet eller vidtar en åtgärd som ändrar yt- eller grundvattennivån på ett sätt som skadar eller kan skada människors hälsa, djur eller växter i en omfattning som inte har ringa betydelse eller som medför eller kan medföra någon annan betydande olägenhet i miljön.

Straffet för miljöbrott är böter eller fängelse i högst två år. För grovt miljöbrott är straffet fängelse i lägst sex månader och högst sex år. Vid bedömningen av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har medfört eller kunnat medföra varaktiga skador av stor omfattning, om gärningen annars varit av särskilt farlig art eller innefattat ett medvetet risktagande av allvarligt slag eller

om gärningspersonen, när det krävs särskild uppmärksamhet eller skicklighet, har gjort sig skyldig till en försummelse av allvarligt slag.

Miljösanktionsavgifter regleras i 30 kap. miljöbalken och förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter. Syftet med avgiften är att verka avskräckande och därmed bidra till att upprätthålla hög standard i miljöpåverkande verksamhet. Miljösanktionsavgiften kan beslutas mot både näringsidkare, myndigheter och enskilda som bedriver verksamhet som faller inom ramen för miljöbalken.

Enligt 30 kap. 1 § miljöbalken får regeringen föreskriva att en särskild avgift ska betalas för vissa överträdelser. De överträdelser som kan leda till en miljösanktionsavgift beskrivs närmare i förordningen om miljösanktionsavgifter. Avgiftens storlek ska framgå av föreskrifterna och vara minst 1 000 kronor och högst 1 000 000 kronor. Avgiften bestäms schablonmässigt för olika typer av överträdelser. Det finns särskilda bestämmelser om avgiften i de fall en överträdelse fortsätter eller om det är fråga om upprepade överträdelser.

Det är tillsynsmyndigheten som beslutar om miljösanktionsavgift. Beslutet kan enligt 30 kap. 7 § miljöbalken överklagas till mark- och miljödomstolen. Avgiften ska betalas även om överträdelsen inte begåtts uppsåtligt eller av oaktsamhet, men det finns undantag för fall där en avgift bedöms vara oskälig.

I april 2016 gav regeringen en särskild utredare i uppgift att se över miljötillsynen och sanktionssystemet i miljöbalken (Enhetliga och effektiva system för miljötillsyn och sanktioner, dir. 2016:32). Syftet var att optimera resurserna och utveckla genomförandet av tillsynen så att den blir mer enhetlig och effektiv och bidrar till att miljökvalitetsmålen nås samt till att fler miljöbrott upptäcks, utreds och beivras. Utredningen presenterade i juni 2017 betänkandet Miljötillsyn och sanktioner – en tillsyn präglad av ansvar, respekt och enkelhet (SOU 2017:63). Där konstaterades bl.a. att en sanktionsväxling på kemikalielagstiftningens område kan förväntas leda till ett effektivare sanktionssystem. I utredningen föreslogs att det skulle tillsättas en ny statlig utredning, en miljöstraffrättsutredning, med uppdrag att se över hela 29 kap. miljöbalken för att skapa ett effektivt, proportionerligt och ekvivalent sanktionssystem.

Den 16 juni 2022 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över hur sanktionssystemet i miljöbalken och miljöbrottsbekämpningen kan stärkas (dir. 2022:69). Översynen skulle syfta till att säkerställa att det miljörättsliga sanktionssystemet är effektivt och att samhällets möjligheter att förebygga, upptäcka, utreda och lagföra överträdelser av miljölagstiftningen förbättras. Utredaren skulle vid utförandet av uppdraget särskilt beakta de utmaningar som följer av att den organiserade brottsligheten har ökat sin närvaro på miljöområdet. Uppdraget skulle ha redovisats senast den 21 december 2023. Den 5 oktober 2023 fattade regeringen beslut om att utvidga och förlänga tiden för uppdraget (dir. 2023:139). Tilläggsuppdraget omfattar frågan om att göra det möjligt att påföra sanktionsavgifter för mindre allvarliga överträdelser av miljölagstiftningen, samtidigt som allvarligare överträdelser

av samma regler är kriminaliserade. Den 25 februari 2025 redovisade utredningen sitt uppdrag (SOU 2025:14). Utredningen föreslår bl.a. att

- straffsatserna för uppsåtliga miljöbrott ska höjas kraftigt och vid bedömningen av om ett brott är grovt ska särskilt beaktas om det är fråga om organiserad brottslighet
- miljöstraffrätten ska renodlas på så sätt att mindre allvarliga överträdelser inte längre ska vara straffbara utan hanteras genom systemet med miljö-sanktionsavgifter
- ett nytt avfallsbrott ska införas
- lämplighetsprovningen för att få bedriva miljöfarlig verksamhet ska skärpas
- samverkansfunktioner ska inrättas på regional och nationell nivå för att identifiera och kartlägga miljöbrottslighet.

Utredningen föreslår att straffskalan för grovt miljöbrott skärps till fängelse i lägst ett år och sex månader och högst åtta år. Syftet är att de föreslagna straffskalorna ska spegla brottslighetens allvar och att påföljderna som döms ut ska framstå som rimliga och rättvisa. Samtidigt lämnar utredningen förslag för att tydliggöra vilka omständigheter som särskilt ska beaktas vid bedömningen av om ett brott är grovt. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Regeringen gav den 16 juni 2022 Naturvårdsverket och nio andra myndigheter i uppdrag att utveckla den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrottslighet. Naturvårdsverket ska samordna uppdraget som också gets till Kustbevakningen, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten samt länsstyrelserna i Gävleborgs, Norrbottens, Stockholms, Skåne och Västra Götalands län. Uppdraget baseras på den skrivelse med lägesbild och åtgärdsförslag för att motverka avfallsbrott som Naturvårdsverket och de nio andra myndigheterna lämnade till regeringen den 7 mars 2022. I skrivelsen beskrev myndigheterna bristerna i samverkan kring avfallsbrott. En djupare samverkan skulle ge ökade möjligheter för berörda myndigheter att dela information och genomföra gemensamma kontroller. I uppdraget ska myndigheterna fortsätta att utveckla den samverkan som har påbörjats och ta initiativ till samverkan med andra myndigheter som eventuellt är berörda. Myndigheterna ska vid behov lämna nödvändiga författningsförslag för att underlätta samverkan, förtydliga eller ändra ansvarsfördelning eller underlätta ett strukturerat informationsutbyte mellan berörda myndigheter inklusive kommunala tillsynsmyndigheter. I uppdraget ingår även att identifiera eventuella behov av ytterligare förebyggande och andra åtgärder mot illegal avfallshantering som inte tillgodoses genom pågående utredningar eller uppdrag. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 mars 2026.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser allvarligt på miljöbrottslighet och kopplingarna till organiserad brottslighet. Stora potentiella vinster i kombination med låg upptäcktsrisk innebär att avfallshanteringen är intressant för den organiserade brottsligheten. Det behövs skärpta regler och en effektivare tillsyn på avfallsområdet samt en väl fungerande myndighetssamverkan när det gäller avfallsbrottslighet. Utskottet välkomnar därför att Miljöstraffrättsutredningen har sett över hur sanktionssystemet för miljöbalken och miljöbrottsbekämpningen kan stärkas. Utskottet noterar att utredningen bl.a. har föreslagit att straffsatserna för uppsåtliga miljöbrott ska höjas kraftigt och att det vid bedömningen av om ett brott är grovt särskilt ska beaktas om det är fråga om organiserad brottslighet. Utredningsbetänkandet bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet ser positivt på att arbetet mot den illegala hanteringen av avfall har fortsatt inom den myndighetsgemensamma satsningen mot avfallsbrott. Myndigheterna har bl.a. arbetat med vägledning om hur lagstiftningen kan användas för att stoppa illegal verksamhet, vilken teknik som kan nyttjas för att stärka tillsynen samt hur fler myndighetsgemensamma operativa insatser kan komma till stånd.

Med hänvisning till vad som anförts och i avvaktan på det arbete som pågår avstyrker utskottet motionerna 2025/26:2823 (C) yrkande 15 och 2025/26:3732 (S) yrkande 71.

Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar

Jämför reservation 20 (V) och 21 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2025/26:3419 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 1 föreslår motionärerna en s.k. lex Kallinge. Motionärerna anför att de drabbade bör få stöd och hjälp direkt från staten innan det är klarlagt vem som är ansvarig för att människor förgiftats av dricksvatten och andra livsmedel. Det kan handla om exempelvis rättshjälp, stöd och hjälp med provtagning och hälsokontroller men också med kostnader som uppkommer i samband med sjukvård, testning och uppföljning. Enligt yrkande 3 ska staten snabbt kunna stötta privatpersoner som PFAS-förgiftats genom sina livsmedel med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan ansvarsförhållandet är fastslaget.

Enligt kommittémotion 2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 6 bör regeringen återkomma med förslag på tydligare lagstiftning om ansvaret när personer utsätts för höga halter av hälsoskadliga kemikalier. I Kallinge måste t.ex. invånarna av juridiska skäl vända sig till vattenbolaget med sina skadeståndskrav trots att det är känt att Försvarmakten orsakade föroreningen av PFAS.

Kompletterande information

Den 1 augusti 2007 genomfördes ändringar i 10 kap. miljöbalken med anledning av genomförandet av det s.k. miljöansvarsdirektivet (Europa-parlamentets och rådets direktiv 2004/35/EG av den 21 april 2004 om miljöansvar för att förebygga och avhjälpa miljöskador). Genomförandet innebar bl.a. att det infördes bestämmelser om allvarliga miljöskador och att terminologin förändrades. Övriga miljöskador benämns efter lagändringen föroreningsskador. Utredning, efterbehandling och andra åtgärder för att avhjälpa föroreningsskador och allvarliga miljöskador kallas med en gemensam term för avhjälpande (10 kap. 1 § tredje stycket miljöbalken).

Alla som bedriver eller har bedrivit en verksamhet som medfört skada eller olägenhet för miljön ansvarar till dess skadan eller olägenheten har upphört för att denna avhjälpas, i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. (2 kap. 8 § miljöbalken). Med föroreningsskada avses förorening av ett mark- eller vattenområde, grundvatten, en byggnad eller en anläggning som kan medföra skada eller olägenhet för miljö eller människors hälsa (10 kap. 1 § miljöbalken). Enligt 10 kap. 4 § miljöbalken ska en skälighetsbedömning alltid göras av ansvarets omfattning när en skada anses ha skett.

När det gäller sanering av förorenade områden gäller följande. Om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare eller om verksamhetsutövaren inte kan utföra eller bekosta efterbehandling, kan den fastighetsägare som har förvärvat fastigheten efter den 31 december 1998 och som vid förvärvet kände till föroreningen eller då borde ha upptäckt den få ett ansvar. Om det har konstaterats att det finns en efterbehandlingsansvarig ska den ansvarige i skälig omfattning utföra eller bekosta de efterbehandlingsåtgärder som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att skada eller olägenhet uppstår för människors hälsa eller miljön (10 kap. 4 § miljöbalken). För prioriterade objekt med allvarlig föroreningsproblematik där det saknas ansvar enligt 10 kap. miljöbalken kan utredningar och åtgärder bekostas av staten via Naturvårdsverket. Under vissa förutsättningar kan efterbehandlingsåtgärder finansieras av statliga bidragsmedel. I förordningen (2004:100) om avhjälpande av föroreningsskador och statligt stöd för sådant avhjälpande återfinns bestämmelser om när bidrag kan lämnas och till vad.

Inom utgiftsområde 20 används anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden för att åtgärda förorenade områden där ingen kan hållas ansvarig.

Flera statliga utredningar har sedan 1980-talet behandlat frågan om ersättning och återställning vid miljöskador. Frågan om att inrätta en fond har utretts av Miljöskadefondutredningen som föreslog en sådan fond (SOU 1987:15, Miljöskadefond). Från fonden skulle ersättning kunna lämnas för miljöskador när skadestånd enligt den dåvarande miljöskadelagen (1986:225) inte kunde betalas till den skadelidande. Med hänvisning till att en försäkringslösning skulle ge skadelidande i princip samma skydd som den föreslagna miljöskadefonden och eftersom försäkringslösningen gav fördelar framför fondlösningen – främst när det gällde finansiering, skadereglering och administration – ansåg departementschefen att försäkringslösningen borde väljas (prop. 1987/88:85 s. 201). Frågan utreddes därefter på nytt och när miljöbalken infördes kom den att innehålla ett särskilt kapitel för miljöskadeförsäkring och saneringsförsäkring (33 kap.). Bestämmelserna upphävdes dock vid utgången av 2009 (prop. 2008/09:217 Miljöbalkens försäkringar och avhjälpande av förorenade områden m.m.). Utskottet anförde bl.a. följande vid behandlingen av propositionen (bet. 2009/10: MJU6):

Propositionens lagförslag har inte föranlett något motionsyrkande eller några andra erinringar under utskottsbehandlingen. Som regeringen anför är det den blygsamma användningen som främst talar för att miljöskadeförsäkringen och saneringsförsäkringen bör avskaffas. Det är inte rimligt att verksamhetsutövare ska betala och staten organisera en ersättningsordning som används i så liten utsträckning. Utskottet instämmer sammantaget i de skäl som regeringen har anfört för avskaffandet av miljöskadeförsäkringen och saneringsförsäkringen. Utskottet föreslår att riksdagen antar det i propositionen framlagda lagförslaget.

Enligt 32 kap. 1 § miljöbalken ska skadestånd betalas för personskada och sakskada samt ren förmögenhetsskada som verksamhet på en fastighet har orsakat i sin omgivning. En ren förmögenhetsskada som inte har orsakats genom brott ersätts dock endast om skadan är av någon betydelse. En skada som inte har orsakats med uppsåt eller genom vårdslöshet ersätts bara om den störning som har orsakat skadan inte skäligen bör tålas med hänsyn till förhållandena på orten eller till dess allmänna förekomst under jämförliga förhållanden.

De störningar som omfattas av miljöskadebestämmelserna räknas upp i 32 kap. 3 § 1–8 miljöbalken. Störningar som kan aktualisera ersättnings-skyldighet är bl.a. förorening av vattenområden, förorening av grundvatten, ändring av grundvattennivån, luftförorening som även omfattar besvärande ofarlig lukt, markförorening, buller, skakningar samt annan liknande störning.

Den 5 december 2023 meddelade Högsta domstolen sin dom i det s.k. PFAS-målet (mål T 486-23). I domen slår Högsta domstolen fast att drygt 150 boende i Ronneby, som genom dricksvattnet fått höga halter av PFAS i blodet, har drabbats av personskada i skadeståndsrättslig mening. Högsta domstolen konstaterar att risken för att ett fysiskt defekttillstånd ska inträda i framtiden principiellt sett inte i sig kan anses utgöra en personskada. Till skillnad från hovrätten anser Högsta domstolen emellertid att utredningen ger tillräckligt

stöd för att dra slutsatsen att ett sådant defekttillstånd redan har uppkommit hos var och en av klagandena i form av förhöjda halter av PFAS i blodet. Därigenom anses klagandena ha drabbats av personskada. De boendes talan har gått ut på att domstolen ska fastställa att de drabbats av en personskada i skadeståndsrättslig mening. Detta har Högsta domstolen fastställt. Däremot har det inte ingått i Högsta domstolens prövning att ta ställning till i vilken utsträckning personskadorna har medfört några skadeföljder som ger dem rätt till ersättning.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan innehåller miljöbalken bestämmelser om vem som i olika situationer kan hållas ansvarig för att avhjälpa en uppkommen skada eller olägenhet. Vem som i det enskilda fallet ska hållas ansvarig för en förorenings-skada eller en allvarlig miljöskada, och som därmed är skyldig att avhjälpa densamma, får avgöras med tillämpning av gällande regler och den praxis som har utvecklats i frågan. När det gäller personskador noterar utskottet att vissa skadestandsfrågor i samband med PFAS-föroreningar har varit föremål för prövning i Högsta domstolen och att ytterligare domstolsprocesser kan komma att bli aktuella. Med hänvisning till det som anförts avstyrker utskottet motionerna 2025/26:324 (V) yrkande 6 och 2025/26:3419 (MP) yrkandena 1 och 3.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som beretts i förenklad ordning.

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som finns upptagna i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet har behandlat tidigare under valperioden, se betänkandena 2022/23: MJU13, 2023/24: MJU13 och 2024/25: MJU9. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden. Tidigare ståndpunkter framgår av de nämnda betänkandena.

Reservationer

1. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (S)

av Sofia Skönnbrink (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Aida Birinxhiku (S) och Isak From (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 11 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 24 och 25 samt

avslår motionerna

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3,

2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 4,

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 20 och 22,

2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 34,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 79,

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 53 och 110 samt

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 28 och 30.

Ställningstagande

Sverige ska ha högt satta miljömål för industriell verksamhet med väl fungerande samråd med berörda intressen. Däremot är det besvärande att tillståndprocesserna många gånger drar ut på tiden och är svåra att förutse. Reformering av ramverken i form av lagstiftning och regelverk är en viktig del för att Sverige ska få bättre fungerande tillståndprocesser och därmed underlätta för nyindustrialisering och förverkligandet av klimatomställningen. Regeringen har föreslagit att en ny miljö tillståndsmyndighet ska inrättas i juli 2027. Vi ser ett tydligt behov av att förändra tillståndprocesserna så att de blir snabbare och mer effektiva. Men det finns flera obesvarade frågor när det gäller regeringens förslag. Regeringen behöver ge svar på vilka förändringar i miljöbalken det skulle innebära, hur ett stegvist införande ska gå till, hur den lokala kännedomen säkerställs och vilka konsekvenser förslaget kommer att få för produktiviteten och tempot i den gröna omställningen under införandet. Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) har föreslagit att ändringstillstånd ska bli huvudregel så att fler verksamheter kan ändra sina tillstånd på ett lättare sätt. I dag är det en lämplighetsfråga i vilka fall ett ändringstillstånd ska kunna meddelas. Lämplighetsbedömningen är resurskrävande och i de flesta fall

medges inte ändringstillstånd, vilket kan medföra att investeringar uteblir eller försenas. Trots detta föreslår regeringen att huvudregeln även i fortsättningen ska vara att myndigheterna bedömer lämpligheten. Vi menar att det finns tillräckligt med underlag för att göra ändringstillstånd till huvudregel.

2. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3 och avslår motionerna

2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 4,

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 20 och 22,

2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 34,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 79,

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 53 och 110,

2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 11,

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 28 och 30 samt

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Många industrier har i dag miljötillstånd på obegränsad tid trots att verksamheten kan påverka både luft och vatten negativt. När miljöbalken antogs var det meningen att tidsbegränsade tillstånd främst skulle tillämpas för stora verksamheter som hade stor miljöpåverkan. På så sätt kan man när ett nytt tillstånd ska prövas, när det gamla tillståndet har gått ut, samtidigt kräva att sådan modern miljöteknik används som inte fanns när tillståndet ursprungligen gavs, om det är ekonomiskt. Normen bör vara att det är tidsbegränsade tillstånd som ska ges vid en miljöprövning på samma sätt som i många andra länder. Regeringen bör därför återkomma med ett förslag om att tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet införs för sådana verksamheter som inte har försumbar påverkan på våra miljömål.

3. Effektivare tillståndprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 20 och 22,

2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 34,

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 53 och 110 samt

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 28 och 30 samt

avslår motionerna

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3,

2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 4,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 79,

2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 11 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Centerpartiet har som mål att tiden för tillståndprocesser ska halveras. Det ska bli tydligare för sökanden vad som förväntas, hur lång tid processen kommer att ta och på vilka grunder beslut kommer att fattas. Samarbetet med myndigheter ska förbättras och regelverk förenklas. Kostnaderna ska sänkas för både näringslivet och skattebetalarna. Allt detta ska ske med bibehållen omsorg om miljö och klimat.

Tillståndprocesser för industri och infrastruktur ska vara effektiva, förutsägbara, konsekventa och rättssäkra och leva upp till ambitiösa skydd för miljö och klimat. De förslag som regeringen lade fram i sin proposition 2023/24:152 Steg på vägen mot en mer effektiv miljöprövning bygger på en utredning från tiden med den förra regeringen och under samarbetet inom januariavtalet. Det är bra men långt ifrån tillräckligt. Det behövs många fler åtgärder. Miljöbalken behöver reformeras för att kunna väga in en verksamhets klimatnytta genom en avvägningsregel för klimatnytta i miljöbalkens portalparagraf. Statens arbete med näringslivet behöver också strömlinjeformas med en enkel, tydlig och samlad väg in hos respektive länsstyrelse, och länsstyrelsen bör få i uppdrag att samordna myndigheternas kompletteringskrav.

För att få bukt med långa tillståndprocesser bör ansvaret för miljöprövningarna flyttas från länsstyrelserna till mark- och miljödomstolarna eller

en annan, ny tillsatt myndighet. Syftet är att skapa förutsägbara spelregler och öka tempot i processerna för miljötillstånd.

Förra året avlog regeringen 13 havsbaserade vindkraftsprojekt i Östersjön. Dessa projekt motsvarade tillsammans ca 140 TWh årlig elproduktion, alltså ungefär lika mycket el som vi i dag använder på ett helt år. Projekten hade kunnat börja leverera el till systemet inom 10–15 år. För att bidra till förbättrad elförsörjning bör Sverige, likt Danmark och Storbritannien, införa villkorade tillstånd för ny vindkraft från Försvarsmakten, där Försvarsmakten redogör för vad som krävs för att godkänna i stället för att bara ge sitt godkännande eller nekande. Myndigheter som berörs, inklusive Försvarsmakten, bör samlas i ett permanent råd som ansvarar för att löpande samverka för att snabbt få fram godkännanden.

4. Effektivare tillståndsprocesser och kortare handläggningstider, punkt 2 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 79 och avslår motionerna

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 3,

2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S) yrkande 4,

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkandena 20 och 22,

2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkande 34,

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkandena 53 och 110,

2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S) yrkande 11,

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C) yrkandena 28 och 30 samt

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkandena 24 och 25.

Ställningstagande

Tillståndsprocesser behöver bli snabbare med bibehållen miljöprestanda, och eftersom samhället ska ställa om och byggas snabbt behöver också förutsättningarna för samplanering och parallella processer möjliggöras, för att möjliggöra en effektiv samhällsbyggnad. Den gröna industriomställningen behöver ske snabbt och på ett miljömässigt och socialt hållbart sätt, i syfte att begränsa de sammanlagda växthusgasutsläppen så mycket som möjligt. För att möjliggöra detta behöver tillståndsprocesserna genomföras snabbare med

bibehållen miljöprestanda. För att snabba på tillståndprocesser för modern teknik bör Miljöprövningsutredningens (SOU 2022:33) förslag genomföras. Ändringstillstånd bör göras till regel och det ska bli enklare att ändra villkor i stället för tillstånd och att använda obligatorisk omprövning av miljöfarlig verksamhet vars tillstånd är mer än 40 år, kompletterat med fler generella föreskrifter. Dessutom bör klimathandledningen från centrala myndigheter förstärkas i prövningsprocessen. Förslagen från Miljöprövningsutredningen är viktiga för att snabba på och modernisera tillståndprocessen så att den fungerar för ökad omställning. Regeringens ändringar av utredningens förslag ger miljömässiga försämringar. Obligatorisk omprövning av moderna miljövillkor för miljöfarlig verksamhet måste fortsatt ske 20 år efter att dom eller beslut meddelats. Vidare bör möjligheten att förlänga giltighetstiden för en ansökan som gäller tillstånd för en miljöfarlig verksamhet, en vattenverksamhet eller ett gällande Natura 2000-tillstånd tas bort. Kammarkollegiet bör vara partsmyndighet.

Tidsbegränsade tillstånd bör gälla för verksamheter med stor klimatpåverkan. Pågående verksamheter med icke tidsbegränsade tillstånd som har stor påverkan på klimatet ska kunna omprövas. En nationell plan bör upprättas med hjälp av myndigheterna och arbetet ska bedrivas tillsammans med alla berörda aktörer. Det gör att kol, olja och fossilgas kan fasas ut på ett planerat och rättvist sätt.

5. Lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor, punkt 3 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3774 av Emma Nohrén m.fl. (MP) yrkandena 41–45 och

avslår motion

2025/26:1455 av Maria Stockhaus m.fl. (M).

Ställningstagande

Dumpning av muddermassor i havet är i dag förbjuden enligt miljöbalken, men dispens ges ofta och i stor omfattning. Mellan 2015 och 2019 dumpades det över 30 miljoner kubikmeter massor i svenska vatten, trots att de potentiella riskerna för ekosystemen är stora. Prövningarna som ligger till grund för dispensererna är dessutom otillräckliga. De utgår främst från koncentrationer av föroreningar och från sannolikheten att massorna ska ligga kvar på platsen

men brister i bedömningen av ekologiska effekter på arter och livsmiljöer. Konsekvenserna av dumpning kan bli allvarliga: bottensamhällen kan slås ut, habitat förändras, föroreningar spridas vidare, vatten grumlas och organismer får försämrade livsfunktioner. En stor medial debatt om detta uppstod efter att Stockholms stad ansökt om att få dumpa giftiga muddermassor till havs. Ärendet visar på att uppdaterad lagstiftning och en bättre vägledning bör tas fram. Dispens från dumpningsförbudet ska vara ett undantag och inte en regel. Begreppet ”olägenhet för miljön” i lagstiftningen måste förtydligas så att prövningen av dispenser innefattar ekologiska effekter, risk för spridning och påverkan på lokala ekosystem. Bedömningarna behöver utgå från gränsvärden som speglar risk för arter och livsmiljöer snarare än historisk belastning, och inkludera en analys av den samlade toxiciteten i muddermassorna. Det är också viktigt att säkerställa att massorna inte riskerar att spridas på grund av framtida förändringar i klimat, strömmar eller mänsklig aktivitet.

Det är självklart att skyddet av havsmiljön måste väga tyngre än kortsiktiga intressen. Sverige behöver därför skärpa prövningen av dispenser för dumpning till havs och tydligt slå fast att havens ekosystem inte ska offras för bekväma avfallslösningar.

6. Övriga frågor om miljöprövning, punkt 4 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Regeringen beslutade 2025 om propositionen Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk (prop. 2024/25:136). Propositionen innebär ändringar i fiskelagen (1993:787) och miljöbalken som syftar till att ett vattenbruks miljöpåverkan enbart ska bedömas enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet. Den nya miljöbedömningen av vattenbruk gör det enklare, snabbare och billigare för företag att starta vattenbruksanläggningar och är därför en väldigt välkommen reform. Riksdagen biföll propositionen.

Propositionen är ett stort steg framåt för det hållbara svenska vattenbruket, men för vissa småskaliga verksamheter innebär lagändringarna inte någon självklar förbättring. Det gäller de kräftdjurs- eller blötdjursuppfödningar samt mindre fiskuppfödningar som förbrukar mindre än 1,5 ton foder per år. De bedöms med den nya ordningen få samma eller något ökade kostnader för att

upprätta en anmälan om miljöfarlig verksamhet, för arbetskostnader för tillsyn samt för egenkontroll. Regeringen behöver därför utreda om sådana småskaliga verksamheter kan undantas från krav på anmälan om miljöfarlig verksamhet och hur ett sådant undantag i så fall bör utformas.

7. Övriga frågor om miljöprövning, punkt 4 – motiveringen (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Ställningstagande

I motionen som behandlas i detta avsnitt anføres att regeringen bör utreda om de mest småskaliga vattenbruksverksamheterna ska kunna undantas från krav på anmälan om miljöfarlig verksamhet. Jag vill med anledning av motionsyrkandet anföra följande.

Vissa av lagändringarna i proposition 2024/25:136 som riksdagen har bifallit medför ökade risker när det gäller vattenbrukets påverkan på omgivningen. Enligt lagändringarna tas kravet på odlingstillstånd enligt fiskelagstiftningen bort. När odlingstillstånden tas bort samtidigt som fiskodlingar med mindre än 40 tons foderförbrukning endast är anmälningspliktiga verksamheter enligt regelverket om miljöfarlig verksamhet, medför det risk för spridning av smitta och oönskade fiskarter eller fiskstammar från mindre odlingar.

Eftersom de redan beslutade lagändringarna medför dessa risker anser jag inte att regeringen ska utreda frågan om huruvida småskaliga verksamheter dessutom ska undantas från anmälningsplikt.

Motionsyrkandet avstyrks därmed.

8. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 5 (S, C, MP)

av Emma Nohrén (MP), Sofia Skönnbrink (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Stina Larsson (C), Aida Birinxhiku (S) och Isak From (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anføres i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:3273 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 44,

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 125 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 26 och

avslår motion

2025/26:2797 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 8.

Ställningstagande

För att kunna möta framtidens behov av förnybar el är det avgörande att vi möjliggör för fler vindkraftsetableringar. Ett tidigarelagt kommunalt ställningstagande skulle innebära en tydlig effektivisering och skapa förutsebarhet i tillståndsprövningen för vindkraft, utan att tumma på kommunens rätt till inflytande. Regeringen bör därför reformera det kommunala vetot så att det lämnas tidigare i tillståndprocessen.

9. Kommunal tillstyrkan av vindkraft, punkt 5 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2797 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkande 8 och
avslår motionerna

2025/26:3273 av Linus Lakso m.fl. (MP) yrkande 12,
2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkande 44,
2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C) yrkande 125 och
2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 26.

Ställningstagande

Kommunerna har i dag i praktiken vetorätt mot vindkraft. En kommun som är negativt inställd till vindkraft kan helt enkelt låta bli att ta upp sådana ärenden och därmed helt bromsa utbyggnaden. Formerna för kommunernas inflytande på vindkraftssidan måste därför förändras, och kravet på tillstyrkande bör tas bort. Kommunerna bör dock på ett tidigt stadium involveras och vara med i processen. Det är även viktigt att upprätthålla höga krav på en rättssäker prövning med hänsyn till människors hälsa och miljön. När det kommunala vetot används är det även viktigt att det tydligt motiveras varför kommunen avstyrker utbyggnad av vindkraft. I dag är det inte sällan så att användandet av vetot är känslomässigt eller politiskt grundat. Kommunernas åsikt ska väga tungt, men i ett läge där Sverige på energiområdet ska gå från fossil energi och kärnkraftsenergi till förnybar energi behöver det kommunala vetot fungera på ett mer förutsägbart och rättssäkert sätt än det gör i dag. Regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det kommunala vetot blir mer rättssäkert och att avstyrkan måste motiveras av sakliga skäl.

10. Havsbaserad vindkraft, punkt 6 (S)

av Sofia Skönnbrink (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Aida Birinxhiku (S) och Isak From (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 56.

Ställningstagande

Vid etableringsbeslut för vindkraftsparker till havs behöver man ta hänsyn till yrkesfiskets behov. Det är viktigt för vår elproduktion att bygga fler havsvindparker. Men det finns en mycket stark oro från yrkesfiskarna när det gäller val av placering. De menar att många av dessa parker föreslås placeras i fiskenäringens viktigaste vatten. Genom samverkan kan en utbyggd havsbaserad vindkraft och en välmående svensk fiskenäring gå hand i hand. Under den socialdemokratiska regeringen uppnådde vi viktig samverkan mellan berörda parter, inklusive yrkesfiskarna. Men den nuvarande regeringen har inte säkerställt att vindkraftsetableringarna och det svenska fisket kan samexistera. Mot denna bakgrund är det motiverat att förbättra hänsyn och samverkan mellan myndigheter och yrkesfiskare.

11. Torvfrågor, punkt 7 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16 samt avslår motionerna
2025/26:1318 av Petter Löberg och Jessica Rodén (båda S) och
2025/26:1636 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Dränerade torvmarker ger utsläpp av växthusgaser, och utvinning av torv frigör stora mängder koldioxid som lagrats under mycket lång tid i mossar.

Torv klassas därför som fossilt bränsle av FN:s klimatpanel (IPCC). Jag välkomnar att Miljömålsberedningen i betänkande SOU 2025:21 Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF) föreslår åtgärder för att begränsa torvbrytning. Hit hör exempelvis utredningens förslag om stopp för nya tillstånd till brytning av odlingstorv. Det krävs dock en starkare lagstiftning för att minska koldioxidutsläppen och värna kolinlagringen. Regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning med totalförbud mot nya tillstånd för torvtäkter samt om att befintliga tillstånd för torvtäkter fasas ut.

Regeringen bör även återkomma med förslag på lagstiftning som begränsar exploatering av torvmarker enligt Miljömålsberedningens betänkande. Exploatering av torvmarker, dränerade såväl som våtmarker, bidrar till högre utsläpp av växthusgaser än mineraljordar. Jag välkomnar att Miljömålsberedningen föreslår att det i miljöbalken införs en begränsning som innebär att exploatering i form av bebyggelse eller annan anläggning endast bör tillåtas för att tillgodose väsentliga samhällsintressen som inte kan tillgodoses på annat sätt. Med en sådan lagstiftning stärker man exploatörernas drivkraft att söka sig till områden där utsläppen blir lägre. En sådan lagstiftning bör skyndsamt införas.

12. Torvfrågor, punkt 7 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:1636 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2025/26:1318 av Petter Löberg och Jessica Rodén (båda S) och

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V) yrkandena 15 och 16.

Ställningstagande

Torv bryts i Sverige för främst två syften – för produktion av el och fjärrvärme genom förbränning (energitorv) och som odlingsjord och jordförbättrare (odlingstorv). Torv som bränsle ger upphov till högre utsläpp av koldioxid än både kol och olja, och eftersom det tar väldigt lång tid för torv att återbildas räknas det som ett fossilt bränsle av både EU och Naturvårdsverket. Torv är dessutom lika klimatfarligt om det används för odling i stället för bränsle. När torven tas ut ur den syrefattiga miljö i vilken den bildats påbörjas en

nedbrytningsprocess som leder till att koldioxiden frigörs. Trots detta fortsätter nya torvtäktar att öppnas. Mellan 2012 och 2022 gavs tillstånd till 89 nya torvtäktar, varav 10 beviljades under 2020-talet.

Utdikade våtmarker ger upphov till stora klimatutsläpp – i dag friger Sveriges utdikade våtmarker mer koldioxid än landets personbilstrafik. Våtmarker är en viktig livsmiljö för många olika arter, och genom att förvandla våtmarker till torvtäktar förstörs dessa livsmiljöer. Att återställa våtmarkerna är därför viktigt för både klimatet och den biologiska mångfalden. Flera andra länder – exempelvis Finland, Irland och Storbritannien – har börjat fasa ut och förbjuda torvproduktion och torvanvändning, och det är dags att Sverige gör detsamma. Även om den svenska torvindustrin har en blygsam ekonomisk roll på nationell nivå kan den vara viktig lokalt. Det är därför viktigt att utfasningen görs på ett sätt som minimerar den skadliga påverkan på den lokala ekonomin och i stället kan leda till nya arbetsmöjligheter. Finland är ett föredöme här. De har tilldelats 5 miljarder kronor ur EU:s fond för en rättvis omställning, som ska användas i deras ambition att halvera torvproduktionen. Det är hög tid att Sverige förbjuder öppnandet av nya torvtäktar, påbörjar avvecklingen av den torvbrytning som redan pågår och återställer torvtäktarna.

13. Talerätt, punkt 8 (V, MP)

av Emma Nohrén (MP) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3365 av Camilla Hansén m.fl. (MP) yrkande 23.

Ställningstagande

Det behövs en röst för dem som inte har en egen röst. Vi anser att organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna.

14. Krav på djurskyddshänsyn vid offentlig upphandling, punkt 10 (S, V)

av Sofia Skönnbrink (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Aida Birinxhiku (S), Isak From (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 24 och

avslår motion

2025/26:880 av Magnus Manhammar (S).

Ställningstagande

Kraven vid offentlig upphandling av livsmedel varierar stort mellan kommuner runt om i landet. Vi vill därför göra det obligatoriskt att vid all offentlig upphandling av animaliska livsmedel ställa krav på att de precis som i Sverige har producerats med höga krav på djurskydd och låg antibiotika-användning. På så sätt kan vi både stärka matkvaliteten i förskolor och skolor, på äldreboenden och i sjukvården och skapa en hållbar och resilient upphandling i hela landet.

15. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 11 (S, V)

av Sofia Skönnbrink (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Aida Birinxhiku (S), Isak From (S) och Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 64 och

avslår motionerna

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2,

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 206 och 207 samt

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 16–19.

Ställningstagande

Med den offentliga sektorns storlek utgör den offentliga upphandlingen ett viktigt verktyg i omställningen. Vi behöver säkerställa att statliga och kommunala upphandlingar prioriterar giftfria, fossilfria och cirkulära lösningar, i linje med den klimatpolitiska handlingsplanen och strategin för cirkulär ekonomi. Ett konkret exempel är att uppdatera riktlinjerna för offentlig upphandling för att främja återvinning och återanvändning av produkter och tjänster.

16. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 11 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och

avslår motionerna

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 206 och 207,

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 16–19 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 64.

Ställningstagande

Den offentliga sektorn har stora möjligheter att påverka klimatomställningen och miljöarbetet i en mer progressiv riktning. Varje år upphandlas varor och tjänster för hela 800 miljarder kronor. Samtidigt lämnar koldioxidutsläppen och resurseffektiviteten från offentlig sektor mycket att önska. Priset är i de flesta upphandlingar avgörande för utvärdering och tilldelning. Ord som cirkulär, återvinningsbarhet och återbrukbar återfinns sällan i upphandlingsunderlag och kravspecifikationer. Offentlig upphandling behöver i högre utsträckning användas som ett effektivt verktyg för en cirkulär omställning. Ett effektivt sätt är att införa ökande etappmål i syfte att öka andelen upphandlingar som ställer skarpa krav på cirkularitet och resurseffektivitet. Det gäller särskilt möbler, textilier och inredning i offentlig sektor där graden av produkter med återvunnet material är mycket låg. För att driva på denna utveckling vill vi sätta ett ambitiöst mål på exempelvis 20 procent återvunnet i statens upphandlingar.

17. Krav på miljöhänsyn vid offentlig upphandling, punkt 11 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 206 och 207 samt

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP) yrkandena 16–19 och avslår motionerna

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 2 och

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 64.

Ställningstagande

Den offentliga upphandlingen i Sverige uppgår till ca 800 miljarder kronor per år och står för en stor del av Sveriges konsumtionsbaserade klimatutsläpp. Genom att styra mot cirkularitet och klimat- och resurseffektivitet i offentlig upphandling kan efterfrågan på hållbara tjänster och varor skalas upp avsevärt. I dagsläget saknas dock både tillräcklig lagstiftning och resurser i form av tid eller kompetens för att realisera potentialen i offentlig upphandlings bidrag till omställningen till en resurseffektiv cirkulär ekonomi. För att bättre nyttja offentlig upphandling för att främja cirkulär ekonomi vill vi att förslagen i lagrådsremissen En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling samt SOU 2022:15 Sveriges globala klimatavtryck genomförs så snart som möjligt. Utöver det vill vi även ställa krav på resurseffektivitet och cirkularitet. För att stärka kompetensen kring hållbar upphandling hos offentliga aktörer vill vi att staten ska sluta överenskommelser med regioner och kommuner för att öka strategisk upphandling av cirkulära tjänster och produkter. Vi vill även stärka och utveckla Upphandlingsmyndighetens arbete för klimat- och resurssmart upphandling. Även på EU-nivå har förslag om hållbarhetskrav i offentlig upphandling diskuterats. Sverige bör driva på för att sådana minimikrav införs på EU-nivå.

Lagen (2016:1145) om offentlig upphandling behöver uppdateras så att all offentlig upphandling ska beakta miljöhänsyn och klimatpåverkan, och så att låg klimatpåverkan och resursanvändning blir styrande faktorer. Klimatkraven i offentlig upphandling bör öka och åtgärder vidtas för att minska klimatpåverkan från offentlig konsumtion. Upphandlingsmyndigheten har utvecklat stöd för en mer hållbar upphandling med minskad klimatpåverkan; detta arbete bör stärkas och utvecklas. För att nå målet om att offentlig sektor ska gå före i omställningen och nå nära nollutsläpp till 2030 bör det bli obligatoriskt för

upphandlande organisationer att beakta klimatpåverkan vid all offentlig upphandling. Den nuvarande regeringen valde att stoppa den nya lag om klimatkrav i offentlig upphandling som skulle ha börjat gälla i juli 2023.

Varje dag serveras ca 3 miljoner offentliga måltider inom skolan, vården och omsorgen. För att minska utsläppen bör klimatsmart mat vara norm i offentlig sektor. Klimatsmart mat innebär framför allt en ökad andel växtbaserad mat men också mer säsongsanpassad mat, mat som transporteras kortare sträckor samt att animaliska livsmedel kommer från djur som betar gräs och inte föds upp på sådant som vi människor kan äta.

18. Miljöbrott, punkt 12 (S)

av Sofia Skönnbrink (S), Tomas Kronståhl (S), Jytte Guteland (S), Aida Birinxhiku (S) och Isak From (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 71 och

avslår motion

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 15.

Ställningstagande

Miljöbrotten är ett växande problem i vårt samhälle som kan få allvarliga följder för både miljön och människors hälsa. Dessa brott kan leda till allt från ödeläggande bränder till skadliga utsläpp. Det vanligaste motivet är pengar. Forskning och polisens rapporter indikerar en stark koppling mellan miljöbrott och större brottsnätverk. Alltför många miljöbrott förblir olösta och de påföljder som finns i dag är otillräckliga. Ofta är det skattebetalarna som får stå för kostnaden för dessa brott, som när myndigheter och kommuner måste hantera stora mängder illegal dumpning. För att komma åt miljöbrotten och den organiserade brottsligheten krävs det därför åtgärder som ökar möjligheterna att upptäcka miljöbrottslighet och minska den ekonomiska förtjänsten. I dag är straffen för grova miljöbrott relativt låga i relation till den omfattande skada dessa brott kan orsaka på vår miljö, vår hälsa och vårt samhälle. För att effektivt motverka och avskräcka från miljöbrott bör vi se över möjligheten att införa brottsrubriceringen ”synnerligen grovt miljöbrott”.

19. Miljöbrott, punkt 12 (C)

av Stina Larsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 15 och

avslår motion

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S) yrkande 71.

Ställningstagande

Det krävs fler åtgärder i arbetet mot miljöbrottslighet som samtidigt inte medför ett betungande regelverk som försvårar för seriösa aktörer att verka. Det är centralt att i högre grad kunna både förebygga och upptäcka miljöbrottslighet, och för det krävs bl.a. större samverkan mellan myndigheter, en bättre process kring tillståndsgivning samt effektivare tillsyn på fältet. Miljöstraffrättsutredningen har haft i uppdrag att utreda delar av detta, men det kan finnas ytterligare saker som behöver ses över.

20. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföreningar, punkt 13 (V)

av Andrea Andersson Tay (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 6 och

avslår motion

2025/26:3419 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Den plats i Sverige som hittills har drabbats värst av PFAS-föreningar är orten Kallinge i Ronneby kommun. Källan till utsläppet är Försvarsmaktens brandövningsplats på flygflottiljen F 17, där brandskum innehållande PFAS användes under lång tid. Kemikalierna spred sig sedan till dricksvattnet. De PFAS-halter som har uppmätts i blodet på invånarna i Kallinge är bland de

högsta i världen. Forskning om vilken hälsopåverkan detta har haft och kommer att få pågår, men hittills har man kunnat konstatera ökad förekomst av bl.a. njurcancer och förhöjda kolesterolnivåer. En grupp invånare driver sedan flera år en rättsprocess där de kräver skadestånd av det kommunala vattenbolaget. Trots att det är känt att Försvarsmakten orsakade föroreningen måste invånarna av juridiska skäl vända sig till vattenbolaget med sina skadeståndskrav. Det är inte acceptabelt att drabbade människor tvingas ta till långa och kostsamma rättsprocesser för att begära kompensation. Regeringen bör därför återkomma med förslag på tydligare lagstiftning om ansvar när personer utsätts för höga halter av hälsoskadliga kemikalier.

21. Ansvarsfördelning och ersättningskrav vid miljöföroreningar, punkt 13 (MP)

av Emma Nohrén (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2025/26:3419 av Katarina Luhr m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3 samt

avslår motion

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V) yrkande 6.

Ställningstagande

En lex Kallinge bör instiftas som garanterar enskildas rättigheter i samband med giftkatastrofer. Innan det är klarlagt vem som är ansvarig för att människor förgiftats av dricksvatten och andra livsmedel behöver de drabbade få stöd och hjälp direkt från staten. Det kan handla om exempelvis rättshjälp, t.ex. att utan kostnad få hjälp att driva en grupptalan när ansvarsfrågan är outredd. Det kan också röra stöd och hjälp med provtagning och hälsokontroller men också med kostnader som uppkommer i samband med sjukvård, testning och uppföljning. Det centrala är att man inte ska lämnas ensam att hantera skyhöga gifthalter i blodet. Vem som är stödberättigad och hur mycket stöd man kan få bör preciseras av en utredning, men man ska inte själv ska behöva betala för rättshjälp eller sjukvård när man utan förskyllan blivit förgiftad av miljögifter i vanliga livsmedel. Regionens ansvar för hälso- och sjukvårdskontroller vid liknande förgiftningar behöver fastslås. Staten kan då t.ex. behöva skjuta till extra pengar för hälsokontroller i en region så att inte andra prioriterade områden inom vården behöver läggas åt sidan. Staten bör sedan i sin tur driva processer mot förorenaren, och här måste ett mycket större fokus även riktas mot kemiindustrins ansvar.

Kallinge är inte den enda platsen i Sverige där PFAS finns i dricksvattentäkter, och risken är att problemen kommer att öka med tiden. Sverige var inte förberett på att hantera den giftkatastrof som uppdagades i Kallinge för tio år sedan. Fel som sannolikt begåtts innefattar allt från ignorerade giftlarm till slarv med skumhantering, brist på kemikaliekraV och bristande nationellt skydd av dricksvattentäkter, men inte minst att Kallingeborna själva fick driva en stor och komplicerad juridisk process. Fallet behöver därför bli en läxa för alla aktörer som på något sätt haft en del i processen, från kommunen till staten och dess myndigheter, i synnerhet Försvarsmakten. Tyvärr finns risken att fler PFAS-förgiftningar kommer att upptäckas. Det måste finnas en beredskap för detta. Våra nationella och lokala myndigheter behöver bli mycket mer snabbfotade när det gäller att agera på möjliga giftlarm, och de människor som har fått i sig giftiga kemikalier behöver få ett tryggt stöd från samhället. Staten bör ta ett helhetsgrepp för att skydda medborgarna från kemikalieskador.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2025/26

2025/26:151 av Eric Palmqvist (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över miljöbalken i sin helhet i enlighet med motionens intentioner och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:324 av Andrea Andersson Tay m.fl. (V):

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag innebärande att tidsbegränsade tillstånd för miljöfarlig verksamhet införs för verksamheter som inte har försumbar påverkan på våra miljömål och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på tydligare lagstiftning gällande ansvar när personer utsätts för höga halter av hälsoskadliga kemikalier, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:570 av Richard Jomshof (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med förslag till lagstiftning om att allt kött som köps in via offentlig upphandling ska komma från djur som slaktats i enlighet med svenska djurskyddsregler, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:694 av Mauricio Rojas (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en medverkansplikt vid bullerutredningar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda differentierade och flexibla bullerregler och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:711 av Cecilia Rönn (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur en lag kan utformas för vindkraftsbolagen att avsätta pengar för att återställa naturen när vindkraften har nått sin livslängd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:828 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta bort överklagandemöjligheten för skyddsjakt på varg och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:843 av Niels Paarup-Petersen (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Livsmedelsverket till Skåne och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:879 av Magnus Manhammar (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att utreda var och hur man bäst bör bygga havsbaserad vindkraft för minimerad negativ miljöpåverkan och maximerad miljönytta och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att verka för att det genomförs en översyn av de utsedda områdena för vindkraft i havsplanerna utifrån dagens tekniska möjligheter och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:880 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att vid offentlig upphandling av animaliska livsmedel ställa krav på att produktionen ska ha skett med höga krav på djurskydd och låg grad av användning av antibiotika och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:947 av Daniel Persson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att reglera avgifterna för miljötillsyn så att företagen inte missgynnas beroende på i vilken kommun de verkar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:980 av Helena Lindahl (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av regleringsbreven för de myndigheter som hanterar tillståndsärenden, med större krav på helhetssyn och hållbarhetsbegreppets samtliga tre pelare, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktualisera förslagen i Miljömyndighetsutredningens betänkande Vägar till ett effektivare miljöarbete (SOU 2015:43) och tillkännager detta för regeringen.

3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att skjuta till extra resurser till de myndigheter som hanterar tillståndsärenden i syfte att korta ned handläggningstiderna och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1046 av Jamal El-Haj (-):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att klimat- och miljöpolitiken alltid ska utgå från den samlade vetenskapliga expertisen och sätta kommande generationers livsförutsättningar före kortsiktiga ekonomiska intressen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att styrmedel såsom skatter, subventioner och investeringar konsekvent ska användas för att gynna hållbara lösningar och göra det dyrare att förstöra naturen än att bevara den, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att naturen ska ses som ett gemensamt arv och en rättighet för alla människor, inte som en handelsvara för exploatering, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att forskning, innovation och teknikutveckling inom förnybar energi, hållbart jordbruk och cirkulär ekonomi ska ges högsta prioritet och kraftfullt stöd och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att internationellt samarbete och solidaritet ska prägla klimatarbetet, så att de länder och folk som drabbas hårdast av klimatförändringarna får rättvisa möjligheter till anpassning och utveckling, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att varje politiskt beslut ska vägas mot dess långsiktiga påverkan på miljön, så att vi tryggt kan överlämna ett hållbart arv till våra barn och barnbarn, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:1100 av Anna Lasses (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över regler för buller gällande befintliga ljud från exempelvis kultur-, restaurang- och fritidsverksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1124 av Ulrika Heie (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att äganderätten inte får urholkas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av klara och tydliga ersättningsregler och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1192 av Ulrika Heindorff (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över bullerlagstiftningen i syfte att skapa bättre förutsättningar för ett levande stadsliv i hela landet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1318 av Petter Löberg och Jessica Rodén (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att skärpa lagstiftningen kring torvbrytning, genom att dels införa krav på omprovning av äldre tillstånd, dels utöka stoppregeln i miljöbalken till att omfatta fler våtmarker med klimat- och naturvärden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:1395 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en grundlig översyn av miljöbalken i syfte att förenkla och minska byråkratin och regelkrånglet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1447 av Ida Karkiainen m.fl. (S):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att statens tillståndprocesser bör effektiviseras genom att uppdra till en myndighet att svara samlat för hela statens inställning i tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1455 av Maria Stockhaus m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga ett förbud mot dumpning av förorenade massor i Stockholms skärgård och andra känsliga marina områden och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1461 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Jordbruksverket i uppdrag att om möjligt genomföra det som Konkurrenskraftsutredningen (SOU 2015:15) beskrev om ny vägledning, tillståndsprövning, färre miljöprövningsdelegationer och inget samråd för anmälningspliktig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1462 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att det vid inskränkningar i äganderätten och bestämmanderätten över marken bör utgå ersättning till den drabbade fastighetsägaren och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1497 av Eric Westroth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förändrade bullerkrav för motorsportsarenor och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1636 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbjuda öppnandet av nya torvtäkter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fasa ut den pågående torvbrytningen och återställa torvtäkterna och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1637 av Rebecka Le Moine m.fl. (MP):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att identifiera och fasa ut miljöskadliga subventioner och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:1720 av Jan Ericson m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av en översyn av miljöbalken och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2042 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta bort eller begränsa rätten för tredje man att överklaga beslut om att medge skydds jakt på varg och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2099 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta större hänsyn till de svenska fåglarna vid planering och utplacering av vindkraftverk och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2255 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att se över talerätt i frågor om skydds- och licensjakt för små organisationer eller andra tillfälliga sammanslutningar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2351 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att äganderättslagstiftningen ses över, förtydligas och stärks och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2354 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att handläggning och tillståndsprövning för nya djurstall prioriteras och handläggnings- och tillståndsprövningstid för nya djurstallar förkortas och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2416 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att stärka den försvagade svenska äganderätten genom krav på tydligt definierade och specifika motiv för skydd av natur i allmänhet och privat ägd mark i synnerhet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2417 av Mats Green och Adam Reuterskiöld (båda M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att stärka den försvagade svenska äganderätten genom delaktighet, påverkan och rätt för markägare att överklaga samtliga beslut som berör dennes egendom och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2418 av Mats Green (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att stärka den försvagade svenska äganderätten genom att överväga en översyn och förändring av miljöbalken, artskyddsförordningen m.m. mot bakgrund av lagstiftning om egendomsskydd och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2621 av Rickard Nordin (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att mat som serveras av det offentliga ska uppfylla samma krav som det offentliga ställer på svensk produktion och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2636 av Elisabeth Thand Ringqvist och Niels Paarup-Petersen (båda C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Naturvårdsverket i uppdrag att ta fram nationella riktvärden för evenemangsbuller och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga miljöbalken så att etablerad kultur- och idrottsverksamhet ges särskild vikt vid bedömning av störningar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2681 av Patrik Lundqvist m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera tillståndprocesser och se över miljöbalken för att

effektivisera provningssystemet och förkorta ledtiderna för ny elproduktion och kraftledningar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2789 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning med totalförbud mot nya tillstånd för torvtäkter samt att befintliga tillstånd för torvtäkter fasas ut, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på lagstiftning som begränsar exploatering av torvmarker enligt betänkandet Miljömålsberedningens förslag om en strategi för hur Sverige ska leva upp till EU:s åtaganden inom biologisk mångfald respektive nettoupptag av växthusgaser från markanvändningssektorn (LULUCF) (2025:21) och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2797 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att det kommunala vetot blir mer rättssäkert och att avstyrkan måste motiveras av sakliga skäl och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2817 av Birger Lahti m.fl. (V):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge myndigheter och institutioner i uppdrag att se över hur klimathänsyn tydligare kan prioriteras i tillståndprocessen och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2823 av Stina Larsson m.fl. (C):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om offentlig upphandling som ett effektivt verktyg för en cirkulär omställning och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett effektivt arbete mot miljöbrott och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för förenklad och effektiviserad miljöprovning och tillståndprocess och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en proportionalitetsprincip för avslag i miljötillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behov av fler förslag för att ytterligare kapa ledtiderna i tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2825 av Stina Larsson m.fl. (C):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om de mest småskaliga vattenbruksverksamheterna ska kunna undantas från krav på anmälan om miljöfarlig verksamhet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2831 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

32. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda och införa en proportionalitetsprincip i miljötillståndshanteringen och tillkännager detta för regeringen.
33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera miljöbalken i grunden till en klimat- och miljöbalk med tydligare ramar och avgränsningar för snabbare och mer förutsägbara tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
34. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta över ansvaret för miljöprovningar från länsstyrelserna till mark- och miljödomstolarna eller annan ny tillståndsmyndighet samt införa tidsgränser för handläggningstider för miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2833 av Helena Lindahl m.fl. (C):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga om den svenska tolkningen av vad som anses vara ”berörd allmänhet” och som enligt Århuskonventionen har rätt att överklaga miljöbeslut är rimligt avvägd och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2875 av Marlène Lund Kopparklint m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att ge Naturvårdsverket i uppdrag att se över de allmänna råden om buller (NFS 2004:16) för motorbanor så att de står i proportion till andra verksamheter och i linje med övriga Norden och EU och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2876 av Marlène Lund Kopparklint m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att införa beräkningsmodeller och riktvärden för ekvivalent ljudnivå vid motorbanor och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:2878 av Marlène Lund Kopparklint (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga att säkerställa en översyn av referensvärden för ljudemissioner i

motorsport samt införa rimliga undantag för tävlingsdagar och begränsade överskridanden och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3273 av Linus Lakso m.fl. (MP):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3282 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en klimatstyrka med huvudsyftet att ge stöd till länsstyrelser runt om i landet i handläggningen av verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:3343 av Gustaf Göthberg m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att effektivisera handlägningsprocesser vid miljöutredningar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3365 av Camilla Hansén m.fl. (MP):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att organisationer som företräder djurskyddsintressen ska få rätt att överklaga beslut i de djurförsöksetiska nämnderna och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) under Utbildningsdepartementet, likt övriga högskolor i Sverige, och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3419 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en lex Kallinge och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att polluter pays principle (principen om att förorenaren betalar) ska gälla även vid hälsoskador och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten snabbt ska kunna stötta privatpersoner som PFAS-förgiftats genom sina livsmedel med ekonomisk, juridisk och medicinsk hjälp innan

ansvarsförhållandet är fastslaget, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prissättningen av PFAS bör återspegla samhällets totala kostnad och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att företag som sätter ut PFAS på marknaden ska bidra till en skadeståndsfond och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett ökat stöd för samhällsstöd och rättsskydd till fastighetsägare med egen brunn som får vattnet förstört av verksamhet de inte har rådighet över, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:3422 av Katarina Luhr m.fl. (MP):

44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reformera och tidigarelägga det kommunala vetot för att säkerställa en rättssäker prövning av vindkraftsansökningar och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera tillståndprocesserna för vindkraft genom att samla alla prövningar hos en och samma myndighet och tillkännager detta för regeringen.
79. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra förslagen från Miljöprövningsutredningen (SOU 2022:33) om att effektivisera tillämpningen av regelverk för tillstånd och omprövning och tillkännager detta för regeringen.
82. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra Klimaträttsutredningens förslag (SOU 2021:21 och 2022:21) om ändringar i miljöbalken för att genomdriva det klimatpolitiska ramverket och tillkännager detta för regeringen.
206. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att klimatsmart mat ska vara norm i offentlig sektor, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
207. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka klimatkraven i offentlig upphandling och genomföra åtgärder för att minska klimatpåverkan från offentlig konsumtion och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3548 av Daniel Helldén m.fl. (MP):

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att snarast genomföra förslagen i lagrådsremissen En skyldighet att beakta vissa samhällsintressen vid offentlig upphandling samt SOU 2022:15 Sveriges globala klimatavtryck och tillkännager detta för regeringen.

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att krav ska ställas på resurseffektivitet och cirkularitet inom offentlig upphandling och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten ska sluta överenskommelser med regioner och kommuner för att öka strategisk upphandling av cirkulära tjänster och produkter och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka och utveckla Upphandlingsmyndighetens arbete för klimat- och resurssmart upphandling och tillkännager detta för regeringen.
57. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att prissättningen av PFAS och andra miljö- och hälsofarliga kemikalier bör återspegla samhällets totala kostnad och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3582 av Rickard Nordin m.fl. (C):

51. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör tillsätta en tillståndsberedning vars syfte liknar Försvarsberedningen och som ska jobba nära statsråd och expertmyndigheter för att under maximalt ett år lösa ut de största problemen som kvarstår med långdragna och ineffektiva tillståndsprocesser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöbalken ska reformeras i grunden till en klimat- och miljöbalk med tydligare ramar och avgränsningar för snabbare och mer förutsägbara tillståndsprocesser och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta över ansvaret för miljöprövningar från länsstyrelserna till mark- och miljödomstolarna eller annan ny tillståndsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
54. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tidsgränser för handläggningstider för miljötillstånd ska införas inklusive sanktioner vid förseningar och tillkännager detta för regeringen.
110. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa villkorade tillstånd från Försvarsmakten och tillkännager detta för regeringen.
125. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det kommunala vetot ska reformeras för att tydligare motiveras och avges tidigt i processen och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3594 av Fredrik Olovsson m.fl. (S):

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändringstillstånd ska vara regeln vid ändringsprövningar för miljötillstånd och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3596 av Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C):

20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska fokusera på möjliggörande lagstiftning, t.ex. acceptansfrågor och tillståndprocesser, i syfte att påskynda utbyggnadstakten och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att tillsätta en kriskommission för ny kraft, med uppdrag att se över lagstiftning och tillståndprocesser och korta handläggning till maximalt två år, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att ta fram förslag på en reformerad miljöbalk, som bättre balanserar hänsyn till såväl miljö som klimat, och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att, likt Danmark, införa villkorade tillstånd från Försvarsmakten, där Försvarsmakten redogör för vad som krävs för ett godkännande, och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att miljöbalken ska reformeras i grunden till en klimat- och miljöbalk med tydligare ramar och avgränsningar för snabbare och mer förutsägbara tillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att flytta över ansvaret för miljöprövningar från länsstyrelserna till mark- och miljödomstolarna eller annan ny tillståndsmyndighet och tillkännager detta för regeringen.
31. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tidsgränser för handläggningstider för miljötillstånd ska införas inklusive sanktioner vid förseningar och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3713 av Ingemar Kihlström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ändra maximal tillåten ljudnivå för idrottsanläggningar till samma nivå som gäller för väg och järnväg och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3732 av Åsa Westlund m.fl. (S):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att effektivisera, förenkla och skynda på tillståndprocesser med fortsatt höga miljökrav och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att göra ändringstillstånd till huvudregel i miljöstillståndprocesser och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett tidigare kommunalt ställningstagande för vindkraft och tillkännager detta för regeringen.
64. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att offentliga upphandlingar minskar utsläppen och främjar cirkulära lösningar och tillkännager detta för regeringen.
71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda att införa brottsrubriceringen ”synnerligen grovt miljöbrott” och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3733 av Åsa Westlund m.fl. (S):

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vid offentlig upphandling av animaliska livsmedel göra det obligatoriskt att ställa krav på att produktionen har skett i enlighet med svensk standard gällande exempelvis antibiotikaanvändning och djurvälstånd och tillkännager detta för regeringen.
56. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att hänsyn ska tas till yrkesfisket vid vindkraftsetableringar till havs och tillkännager detta för regeringen.

2025/26:3774 av Emma Nohrén m.fl. (MP):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga lagstiftningen om dispenser för dumpning av muddermassor till havs (15 kap. 29 § MB) så att ”olägenhet för miljön” innebär att föroreningars potentiella ekologiska effekter på miljön inkluderas, även sådana som kan uppstå under framtida förändrade förhållanden, och tillkännager detta för regeringen.
42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att förbättra bedömningarna av dispenser från förbudet att dumpa till havs genom att kräva att den samlade toxiciteten hos de muddrade massorna testas och att risken för spridning av föroreningar från massorna beaktas och tillkännager detta för regeringen.
43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att förbättra bedömningarna av dispenser från förbudet att dumpa till havs genom att utgå från gränsvärden för farliga ämnen som är baserade på risken för påverkan

- på organismer och livsmiljöer samt andra ekologiska effekter, i stället för historisk förekomst, och tillkännager detta för regeringen.
44. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att förbättra bedömningarna av dispenser från förbudet att dumpa till havs genom att beakta effekter på den lokala miljön och inte enbart effekter på hela vattenförekomsten och tillkännager detta för regeringen.
45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Havs- och vattenmyndigheten i uppdrag att förbättra bedömningarna av dispenser från förbudet att dumpa till havs genom att det inte ska ses som en självständig grund för bifall att en föreslagen dumpningsplats redan är förorenad eller uppvisar låga naturvärden, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2025/26:3783 av Hans Eklind och Camilla Brodin (båda KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en avvecklingsfond för vindkraften och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet

Motion	Motionärer	Yrkanden
14. Motioner som bereds förenklat		
2025/26:151	Eric Palmqvist (SD)	4
2025/26:570	Richard Jomshof (SD)	
2025/26:711	Cecilia Rönn (L)	
2025/26:828	Mikael Larsson (C)	
2025/26:843	Niels Paarup-Petersen (C)	2
2025/26:879	Magnus Manhammar (S)	1 och 2
2025/26:947	Daniel Persson (SD)	1–3
2025/26:980	Helena Lindahl (C)	
2025/26:1124	Ulrika Heie (C)	
2025/26:1395	Sten Bergheden (M)	1 och 2
2025/26:1461	Sten Bergheden (M)	
2025/26:1462	Sten Bergheden (M)	
2025/26:1637	Rebecka Le Moine m.fl. (MP)	
2025/26:1720	Jan Ericson m.fl. (M)	
2025/26:2042	Sten Bergheden (M)	
2025/26:2099	Sten Bergheden (M)	
2025/26:2255	Sten Bergheden (M)	
2025/26:2351	Sten Bergheden (M)	
2025/26:2354	Sten Bergheden (M)	
2025/26:2416	Mats Green (M)	
2025/26:2417	Mats Green och Adam Reuterskiöld (båda M)	
2025/26:2418	Mats Green (M)	
2025/26:2621	Rickard Nordin (C)	
2025/26:2681	Patrik Lundqvist m.fl. (S)	1
2025/26:2817	Birger Lahti m.fl. (V)	24
2025/26:2823	Stina Larsson m.fl. (C)	21
2025/26:2831	Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C)	32 och 33
2025/26:2833	Helena Lindahl m.fl. (C)	6
2025/26:3273	Linus Lakso m.fl. (MP)	13
2025/26:3282	Katarina Luhr m.fl. (MP)	14

2025/26:3343	Gustaf Göthberg m.fl. (M)	
2025/26:3365	Camilla Hansén m.fl. (MP)	25
2025/26:3419	Katarina Luhr m.fl. (MP)	2, 9, 10 och 28
2025/26:3422	Katarina Luhr m.fl. (MP)	45 och 82
2025/26:3548	Daniel Helldén m.fl. (MP)	57
2025/26:3582	Rickard Nordin m.fl. (C)	51, 52 och 54
2025/26:3596	Elisabeth Thand Ringqvist m.fl. (C)	20, 26, 27, 29 och 31
2025/26:3713	Ingemar Kihlström (KD)	
2025/26:3783	Hans Eklind och Camilla Brodin (båda KD)	
